

GOLDONI

EL VANO

COMEDIA EN TRES ACTES

TRADUCCIÓ DE NARCÍS OLLER

UAB
Biblioteca de Lletres

BARCELONA

BIBLIOTECA POPULAR DE «L'AVENÇ»

1908

PERSONES

- D. EVARIST, jove, molt enamorat.
- D.ª GERTRUDIS, viuda, de mitja edat i de molt seny.
- SENYORETA CANDIDA, sa neboda, impressionable i gelosa.
- EL BARÓ DEL CEDRE, jove, plagueta i astut.
- EL COMTE DE ROCA-MARINA, vell, pedant i cobdiciós.
- TÍMOTEU, especier (*farmaceutic*), mitja edat.
- JANETA, noia pagesa, bruscota, ardida i toçuda, però bona.
- SENYORA SUSAGNA, botiguera, al bo de la vida, manífassera.
- CORONAT, hostaler, jove encara, interessat.
- CRISPÍ, sabater, jove, un xic poruc i enamorat.
- MAGÍ, pagès, germà de la Janeta, mitja edat, de bon seny, però dominant.
- LLIMONETA, cafeter, mitja edat.
- LLUCIÀ, criat de les senyores.
- LLEBRETA, moço de l'hostal.

L'acció en el llogaret de Cases-Noves, prop de Milà, en les darreries del segle XVIII.

ACTE PRIMER

Disposició i cop de vista d'aquesta escena: A la dreta de la plaça, D.ª Gertrudis i la senyoreta Candida, assegudes a la terrassa de llur casal, fent labors. D. Evarist i el Baró, vestits de caçadors, i amb les escopetes recolzades a llurs cadires, prenent cafè en una tauleta que hi ha davant d'aquest establiment que fa angle amb la terrassa i jardí del casal. El Comte, amb redingot, barret de palla i mangala, ocupant una cadira o banquet de l'acera de l'apotecari, que està al costat del cafè, llegint un llibre. En Timoteu, dalt del balcó, molent quelcom en un morter de bronze. La Janeta, junt a la cantonada que fa l'hostal immediat a la farmacia, també asseguda, filant, i prop d'ella, en un banquet ja dins del carrer, en Coronat prenent notes. A la primera casa de l'altra banda de plaça, primera caixa, la Susagna cusint a la porta de la seva merceria. Al costat d'aquesta, la casa del sabater, i aquest al peu fent sabates. En Magí, davant de la seva, que es la que segueix dins del carrer, donant menjar a un perdiuer estacat. En Llebrete, prop de l'hostal plomant

un pollastre. En Llimoneta, darrera D. Evarist amb una safata a la mà pera retirar les taces. En Llucià, escombrant l'acera del casal ont hi ha la porta. Aixecat el teló, i a fi de que l public tingui temps de fer-se carrec de l'escena, segueixen tots els personatges ocupats en la respectiva tasca, sense dir un mot durant uns moments.

ESCENA I

TOTS ELS PERSONATGES DE L'OBRA EN LA
DISPOSICIÓ ABANS DESCRITA

EVARIST (*al Baró*). — Què li sembla aquest cafè?

EL BARÓ. — Bastant bo.

EVARIST. — Jo l trobo excelent. Molt bé. Llimoneta, us porteu com un home.

LLIMONETA. — Moltes gracies; però li prego que no m torni a dir Llimoneta.

EVARIST. — I ara! Tothom vos coneix per aquest nom i amb ell vos heu fet la fama. Tothom diu: «Per cafè, si aneu a Cases-Noves, preneu-lo a can Llimoneta», i a vós us sab greu?

LLIMONETA. — Senyor, jo no m'ho dic de Llimoneta.

EL BARÓ (*bevent-se l cafè*). — Entesos: d'aquí endavant haurem de dir vos Tarongina o Bergamota, eh?

LLIMONETA. — No m'agrada que s burlin de mi. (*Sen va.*)

(*La Candida esclata a riure.*)

EVARIST. — Què li sembla, Candida? Ha sentit?

CANDIDA (*que guaitava a la balustrada de la terrassa, ventant-se i deixant el vano a l'antpit*). — Què li diré? Són coses que m fan riure.

GERTRUDIS. — Per Déu, senyors, deixint-lo estar, pobre xicot. Fa bé l cafè i jo l protegeixo.

EL BARÓ. — Ah! Si està baix la protecció de vostè, sí que haurem de respectar-lo. (*Baixet a l'Evarist.*) Ha sentit? Es un protegit de la viuda, de donya Gertrudis. Puff!

EVARIST (*baixet al Baró*). — No sen burli de donya Gertrudis. Al món no hi ha dòna més santa ni més savia que ella.

EL BARÓ (*id.*). — Tot lo que vulga, però ls aires de protecció que gasta... com el comte aquell que seu allà i que llegeix amb aquell posat de suficiència. Puff!

EVARIST (*id.*). — Oh! En quant aquell, sí, té raó: es ben caricaturesc; però no mel compari amb donya Gertrudis, home!

EL BARÓ (*id.*). — Un i altre m fan riure prou.

EVARIST. — Què li troba de ridicol a donya Gertrudis?

EL BARÓ. — Massa doctrina, massa circumspecció, massa suficiència.

EVARIST. — Perdoni: la coneix ben poc.

EL BARÓ. — Prefereixo cent vegades el caracter de la seva neboda.

(Un i altre s'alcen, i al veure reaparèixer en Llimoneta volen pagar. El Baró ho consegueix: l'Evarist el regracia en veu baixa. En Llimoneta, amb les taces i els diners, s'entorna a l'establiment, i mentrestant l'especier remena més i més.)

EVARIST. — Cert, sí... La neboda es molt corrent. *(Apart.)* No voldria pas que aquest me la disputés.

EL COMTE *(cridant)*. — Don Timoteu!

TIMOTEU. — Què se li ofereix?

EL COMTE. — Que aqueix morter m'amoïna.

TIMOTEU *(molent)*. — Perdoni...

EL COMTE. — No puc llegir: m'aixorda.

TIMOTEU *(afegint-hi farina i tornant a mol-dre)*. — Perdoni: aviat acabaré.

CRISPÍ *(treballant i rient)*. — Tu, Coronat: que no ho sabs?

CORONAT. — Què, mestre Crispí?

CRISPÍ *(picant fort el cuiro)*. — Que l senyor comte no vol que s piqui.

EL COMTE. — Dimoni, que impertinents! A veure quan acabareu, aquest matí!

CRISPÍ. — Missenyor: no veu què faig?

EL COMTE *(amb desdeny)*. — Què feu?

CRISPÍ. — Li poso mitges-soles a les sabates velles.

EL COMTE. — Calla, llengut! *(Torna a llegir.)*

CRISPÍ *(picant i rient a l'hora que en Timoteu repica)*. — Coronat!

EL COMTE (*remenant-se per la cadira*). — Jo ja no puc més.

LLEBRETA (*crident-lo i rient*). — Tu, Magí! Repara.

MAGÍ. — Què?

LLEBRETA (*rient i burlant-se del Comte*). — El senyor comte!

MAGÍ. — Psit, psit! Mira que es un senyor...

LLEBRETA (*rient*). — De gran fama.

JANETA. — Maginet!

MAGÍ. — Què vols?

JANETA. — Què t deia en Llebreta?

MAGÍ. — I ara! Re. Cuida-t de tu.

JANETA. — Oh! Per faient, tu. Sempre m'has de tractar així. (*Apart.*) Ail No m veig l'hora d'esser casada. (*Tomba la cadira amb desdeny i segueix filant d'esquena al seu germà.*)

SUSAGNA. — Què tens, Janeta? Què t passa?

JANETA. — Que no ho veieu, Susagna? No crec que al món hi hagi un home més raspós que l meu germà.

MAGÍ. — Noia, soc com Déu m'ha fet. Ho sents? I mentres depenguis de mi...

JANETA (*filant enfadada*). — Dependre! No voldrà pas Déu que duri gaire.

EVARIST. — Què es això? Veiam. (*An en Magí.*) Per què maltracta sempre an aquesta pobre noia, home? (*Acostant-se an ella.*) Tant poc com s'ho mereix, pobreta!

JANETA. — Sempre m fa enrabiari!

MAGÍ. — Perquè ho vol saber tot.

- EVARIST. — Vaja, vaja, ja n'hi ha prou.
 EL BARÓ (*a la Candida*). — Es compassiu l'Evarist, no?
 CANDIDA (*amb bastant foc*). — Jo també ho dic lo que ell diu.
 GERTRUDIS (*a la Candida*). — Gran cosa! Criticar sempre als demés i mai pendre cura de lo que fem nosaltres!
 EL BARÓ (*apart*). — Ja hi som. Com me reventa l' to doctoral d'aqueixa bona dòna!
 CRISPÍ (*treballant i apart*). — Pobra Janeta! Quan siguis meva no t'atormentarà més, no, aquest selvatge.
 CORONAT (*apart*). — Anc que no sigui sinó per treure-la de les urpes d'aqueix germà, m'hi vui casar, mireu!
 EVARIST (*acostant-se al Baró*). — Que ns en irem, doncs, baró?
 EL BARÓ. — Si m'ho permet, avui no m sento amb ganes de caçar: encara estic cansat d'ahir.
 EVARIST. — Vostè mateix. Però m permetrà que hi vagi jo, eh?
 EL BARÓ. — No caldria sinó! (*Apart.*) Millor per mi. Així podré veure amb més llibertat quin paper m fa aquella noia.
 EVARIST. — Magí!
 MAGÍ. — Senyor?
 EVARIST. — Ja ha menjat el goç?
 MAGÍ. — Sí, senyor.
 EVARIST. — Pren l'escopeta i anem.
 MAGÍ. — Vaig, senyor. (*A la Janeta.*) Aguanta-l.

JANETA. — Què haig d'aguantar?

MAGÍ. — El goç, fins que jo torni.

JANETA. — Dô-m, malcarat. (*Pren el goç i l'amoixa mentres en Magí s'fica a casa.*)

CORONAT (*apart*). — Quin bon cor que té, pobreta! No hi ha més, m'hi haig de casar.

CRISPÍ (*id.*) — Amb quina gràcia l'amoixa! Si ho fa aixís amb un goç, figureu-vos amb el marit!

EL BARÓ. — Llebreta!

LLEBRETA (*avançant*). — Senyor?

EL BARÓ. — Pren aqueixa escopeta i puja-la al meu dormitori.

LLEBRETA. — Molt bé diu. (*Apart.*) Aquest al menos es ric i generós. No pas aquell ranci de comte! (*S'enduu l'escopeta a l'hostal.*)

EVARIST (*al Baró*). — Pensa no moure-s de casa, avui?

EL BARÓ. — Sí. M'estaré a l'hostal. Descansaré.

EVARIST. — Encarregui-m el plat, que esmorzaré amb vostè.

EL BARÓ. — Perfectament. L'esperaré. (*A les senyores.*) Senyores, als peus de vostès. (*Apart.*) Me n'iré per allunyar sospites. (*An en Coronat.*) Men vaig a dalt i prepari esmorzar per dos. (*Entra a l'hostal.*)

CORONAT. — Descanci. Serà servit.

ESCENA II

EN MAGÍ, L'EVARIST I ELS CITATS

MAGÍ (*sortint de casa amb l'escopeta i prenent el goç de la Janeta*). — Senyor, quan vulgui.

EVARIST (*an en Magí*). — Anem. (*A les senyores.*) Si m'ho permeten, senyores, vaig a tirar quatre escopetades.

GERTRUDIS. — Bona sort i diverteixi-s força.

CANDIDA. — Igualment i bona tornada.

EVARIST (*tot penjant-se ls arreus*). — Si ls seus augurs me favoreixen, no dubto pas que n tindré.

CANDIDA (*a la Gertrudis*). — Veritat, tia, que es ben amable aquest jove?

GERTRUDIS. — Sí, en efecte: amable i complert; però, noia, no t fis mai de qui coneguis poc.

CANDIDA. — Per què diu això, tia?

GERTRUDIS. — L'experiencia m'ho dicta, filleta.

CANDIDA. — No crec pas haver donat motiu...

GERTRUDIS. — Cap queixa tinc de tu; però bo es fer-t'ho avinent perquè siguis precabuda com fins ara.

CANDIDA (*apart*). — A bona hora aquest consell, quan ja m té l cor ben robat!

EVARIST (*an en Magí*). — Ja està tot a punt? Anem. (*Saluda a les senyores.*) Repetesc, a les ordres de vostès. Ja ho saben.

GERTRUDIS (*alçant-se per fer-li reverència*). —
Servidora de vostè.

CANDIDA (*s'alça també, i, a l'abocar-se a la barana, fa caure involuntariament el seu vano a la plaça*). — Passi-ho bé.

EVARIST (*cullint el vano*). — Ah!

CANDIDA. — No re, no re.

GERTRUDIS. — No s molesti.

EVARIST. — S'ha trencat. Quina il·lastima!

CANDIDA. — Cah! No importa: ja era vell.

EVARIST. — Però jo n tinc la culpa. Quin greu me sab!

GERTRUDIS. — No val la pena.

EVARIST (*volent dur-li a casa*). — Permeti-m que tingui l'honor de...

GERTRUDIS. — No s'incomodi. Dongui-l al criat. (*Cridant.*) Llucià!

LLUCIÀ. — Senyora?

GERTRUDIS. — Prengui aquell vano.

LLUCIÀ (*demanant-lo a l'Evarist*). — Si fa l favor...

EVARIST. — Ja que no m volen permetre... tingui... (*Dóna l vano an en Llucià, que l pren i s'entorna a dins.*)

CANDIDA (*a la Gertrudis*). — Quin greu li ha sabut que l vano s trenqués, eh?

GERTRUDIS. — És de persona ben educada. (*Apart.*) Ui! Que enamorada està!

ESCENA III

L'EVARIST, LA SUSAGNA I ELS CITATS

(*En Llucià, dalt de la terrassa, dona l vano a les senyores, que sel miren i el guarden.*)

EVARIST (*apart*). — Com me dol que aquell vano s'hagi trencat per culpa meva. A veure si ho adobo un xic. (*Baixet a la Susagna.*) Senyora Susagna!

SUSAGNA. — Què se li ofereix?

EVARIST. — Dues paraules. Si entressim a la botiga...

SUSAGNA (*alçant-se*). — Serà servit. Vol fer el favor?

EVARIST. — Magí!

MAGÍ. — Senyor?

EVARIST. — Comença a caminar i espera-m a l'entrada del bosc. Tot seguit vinc. (*Entra amb la Susagna.*)

MAGÍ (*anant-sen*). — Quina manera de perdre el temps! Prou menjarem més carbaces que perdius, prou!

JANETA. — Gracies a Déu que l meu germà es fòra! No m veia l'hora de poder parlar amb en Crispí. Però no voldria pas que hi fos aquell diable de Coronat. Sempre m ve al darrera i jo no l puc sofrir.

EL COMTE (*llegint*). — Oh! Oh! Que bé, que bonica! Donya Gertrudis!

CRISPÍ. — Que es això tant bonic que ha trobat, senyor comte?

EL COMTE. — Què n'heu de fer, vós? Ignorant com sou, tampoc ho entendrieu.

CRISPÍ (*picant fort a la forma; apart*). — Ja ho voldria veure qui sab més de tots dos.

GERTRUDIS. — Què mana, senyor comte?

EL COMTE. — Vostè, que té tant talent, si sentis lo queestic llegint! Una obra mestra!

GERTRUDIS. — Alguna historia?

EL COMTE (*amb menyspreu*). — Cah!

GERTRUDIS. — Un tractat de filosofia, potser?

EL COMTE (*amb menyspreu*). — Nooo!

GERTRUDIS. — Ah! Una bona poesia!

EL COMTE (*com abans*). — Tampoc.

GERTRUDIS. — Doncs què?

EL COMTE. — Una cosa estupenda, meravellosa, treta del francès; un coniet, vulgarment faula.

CRISPÍ (*picant fort; apart*). — Tabernacle! Una faula! Estupenda! Meravellosa!

GERTRUDIS. — Es d'Isop?

EL COMTE. — No, senyora.

GERTRUDIS. — Serà de La Fontaine.

EL COMTE. — L'autor no l sé; però no importa. Vol sentir-la?

GERTRUDIS. — Amb molt gust.

EL COMTE. — Esperí. (*Cercant la senyal.*) Ai que he perdut la senyal! Ja la trobaré.

CANDIDA (*a la Gertrudis*). — A vostè, que llegeix bons llibres, l'entretindrà sentir faules?

GERTRUDIS. — Per què no? Si estan escrites

amb gracia, ensenyen i diverteixen molt.

EL COMTE. — Aaaquí! Escolti.

CRISPI (*repicant fort*). — Tanocal Llegeix faules!

EL COMTE (*an en Crispi*). — Apa, comenceu a picar!

CRISPI (*al Comte, picant*). — Que no vol que li adobi ls talons?

(*En Timoteu torna també a picar en el morter.*)

EL COMTE. — Alça, ara l'altre maleït, també!
(*An en Timoteu.*) Vol parar d'una vegada!

TIMOTEU (*sense parar*). — Faig la meva feina, senyor.

EL COMTE (*a la Gertrudis*). — Escolti: «Hi havia una donzella tant gentil...» (*An en Timoteu.*) Però, pari, home, o vagi-sen a moldre més lluny!

TIMOTEU (*repicant i remenant*). — Dispensi, senyor. Jo pago l meu lloguer i no tinc millor lloc que aquest per fer això.

EL COMTE. — No se n'irà al diable amb aqueix morter? No s pot llegir, no s pot aguantar! Entraré a casa de vostès, donya Gertrudis. Veurà quina exquisitat, que nou!
(*Pica a les cobertes del llibre i se fica al casal de donya Gertrudis.*)

GERTRUDIS. — Ja es ben impertinent aqueix especier! Anem (*a la Candida*) a rebre l senyor comte.

CANDIDA. — Vagi-hi sola, que a mi les faules no m diverteixen.

GERTRUDIS. — No hi fa re. Vine, sinó s'ho pendria malament.

CANDIDA. — Oh! Aquest bon senyor sí que...

GERTRUDIS. — Filla, si vols que t respectin, respecta. Anem, anem.

CANDIDA (*aixecant-se pera anar-sen*). — Ja vindré, però cregui que es ben bé per complaure-la a vostè, tia.

ESCENA IV

LA CANDIDA, LA SUSAGNA I ELS CITATS

(*L'Evarist i la Susagna surten de la botiga.*)

CANDIDA (*mirant endarrera; apart*). — Com! L'Evarist encara aquí! No ha anat a caçar! Que m'agradaria saber el per què. (*Sen va.*)

SUSAGNA (*a l'Evarist*). — No s queixi pas de mi. Li asseguro que aqueix vano li he fet pagar ben poc.

EVARIST (*apart*). — Ella ja no hi es. (*Alt.*) Me sab greu que no n tingués de millors.

SUSAGNA. — Ja ho ha vist: ni de millors ni de pitjors. Era l'únic que tenia per vendre.

EVARIST. — Què hi farem! Hauré de valdre-m d'aquest.

SUSAGNA (*rient*). — Per fer-ne un present, no?

EVARIST. — Ja pot suposar que no l'he comprat pas per mi.

SUSAGNA. — A la senyoreta Candida?

EVARIST (*apart*). — Ja es un poc massa tafanera aquesta dòna! (*All.*) Per què suposa que l vui donar a la senyoreta Candida? Veiam.

SUSAGNA. — Perquè he vist que se li havia trencat el seu.

EVARIST. — No, no; no ho encerta pas.

SUSAGNA (*asseient-se i tornant a la feina*). — Bé, bé: expliqui-ho a una altra això. A mi què se m'endóna!

EVARIST (*anant-sen a trobar la Janeta; apart.*). — Tant se li endóna, però ben bé volia saber-ho... A Salamanca.

CANDIDA (*guailant mig amagada i apart.*) — Secrets amb la Susagna? Si pogués saber què li ha dit!

EVARIST. — Janeta?

JANETA (*sense deixar la cadira ni la feina*). — Senyor?

EVARIST. — Si volgués fer-me un favor...

JANETA. — Què diu, ara? Mani, que aquíestic per servir-lo.

EVARIST. — Sé que la senyoreta Candida se l'estima molt a vostè.

JANETA. — Sí: crec que m porta voluntat.

EVARIST. — Fins m'ha demanat que jo m'interessessi per vostè amb el seu germà.

JANETA (*filant i amb tristesa*). — Aii! Si vostè sapigués la meva dissort! Vaig quedar sense

pares i ara m toca aguantar un germà que es un brètol, cregui-m, un brètol.

EVARIST. — Vol escoltar-me?

JANETA. — Digui, senyor, digui, que l filar no me priva de sentir-lo. (*Amb certa altaneria.*)

EVARIST (*irònic; apart*). — El seu germà es bon xic extrany, però ella, també...

SUSAGNA (*apart*). — Ah! Potser l'ha comprat per la Janeta i vanol Però, ca! No ho puc pas creure.

(*Mentrestant en Coronat i en Crispí, plens de curiositat, estiren el coll per sentir què diu D. Evarist a la Janeta.*)

CANDIDA (*avançant per la terrassa; apart*). — Converses amb la Susagna, converses amb la Janeta... No n sé treure l'entrellat.

EVARIST (*a la Janeta*). — Mel farà l favor?

JANETA. — No li he dit que sí? No li he dit que pot manar? Si la filosa l'amoïna, la llençaré. (*S'aixeca i llença la filosa tota enfadada.*)

EVARIST (*apart*). — Si no fos perquè... la deixaria.

CANDIDA (*apart*). — A què ve ara això?

CRISPÍ (*aixecant-se i avançant una mica amb la sabata i el martell a les mans; apart*). — Ha llençat la filosa?

CORONAT (*també aixecant-se i avançant un poc amb el llibre; apart*). — Jo diria que s ballen.

SUSAGNA (*espiant; apart*). — Si li fes un present, ella no s'enfadaria pas.

JANETA (*a l'Evarist*). — Vaja, aquí m té: què vol?

EVARIST. — No sigui dolenta, Janeta.

JANETA. — No crec haver-ho sigut mai.

EVARIST. — No sab que a la senyoreta se li ha trencat el vaçó?

JANETA (*tota malmirrosa*). — Sí, senyor.

EVARIST. — N'hi he comprat un a la botiga.

JANETA (*com s'ha dit*). — Ben fet.

EVARIST. — Però no voldria que ho sabés donya Gertrudis.

JANETA (*sempre igual*). — Te raó.

EVARIST. — I voldria que vostè li dongués d'amaçat.

JANETA (*igual*). — Ah, no! No l puc servir.

EVARIST (*apart*). — Mal-agraçosa!

CANDIDA (*id.*). — Me fa veure que sen va a caçar, i s queda...

CRISPÍ (*id.*) — No sé l que daria per sentir-los.
(*Avança, fingint que treballa.*)

CORONAT (*avança també, fingint que calcula; apart*). — Com més va, més voldria saber què.

EVARIST (*a la Janeta*). — Per què no me'l vol fer aqueix favor?

JANETA. — Perquè encara no n'he après de fer tant bell ofici.

EVARIST. — M'ha dit que voldria casar-la amb en Crispí... (*Dient això, s'adona dels dos que escolten.*) Què fan aquí, vostès? A què ve aqueix espionatge?

CRISPÍ. — No, senyor: si jo treballo. (*Torna a seure.*)

CORONAT. — Que no puc escriure i passejar a l'ensems? (*Id.*)

CANDIDA (*apart*). — Senyor! Quins secrets!

SUSAGNA. — No sé què dimoni s té aquesta moça que tots els homes li vagin darrera.

JANETA. — Si no té re més que dir-me, torno a agafar la filosa. (*La pren.*)

EVARIST. — Escolti: la senyoreta Candida m'ho deia perquè jo procuri que vostè tingui dot i puga casar-se amb en Crispí.

JANETA (*llençant la filosa i mudant de to*). — Això li ha demanat?

EVARIST. — Sí, i jo estic molt empenyat en que això siga.

JANETA. — Aont té l vano?

EVARIST. — A la butxaca.

JANETA. — Dongui-mel, vaja; però que ningú ho vegi.

EVARIST (*donant-li dissimuladament*). — Tingui.

CRISPÍ (*estirant el coll; apart*). — Li dóna alguna cosa.

CORONAT (*id.*). — No sé què li ha donat.

SUSAGNA (*id.*). — No hi ha dubte: li haurà donat el vano.

CANDIDA (*id.*). — Oh, sí! L'Evarist m'enganya. El senyor comte te raó.

EVARIST (*a la Janeta*). — Però li recomano l secret, eh?

JANETA. — Deixi-m fer, no tingui por.

EVARIST. — Adéu, doncs.

JANETA. — Passi-ho bé.

EVARIST. — Confio en vostè.

JANETA. — I jo igualment. (*Torna agafar la filosa, s'asseu i fila.*)

EVARIST (*se tomba a l'anar-sen, i, al veure la Candida a la terrassa, diu apart*). — Oh! Ja torna a ser allí! Si pogués anunciar-li... (*Pega llambregada i hi corre.*) Candida! Candida!

(*La Candida li gira l'esquena i fuig sense respondre.*)

EVARIST. — A què ve això, ara? Un despreci? Impossible. Sé que m'estima i ella està segura del meu amor. Però, doncs... Ah! Ja hi dono. La seva tia devia estar espiant-la, ella se n'ha adonat i no haurà volgut que ens veiés junts. Sí, sí: no pot ser altra cosa. Oh! Prou, prou misteri: jo haig de parlar amb donya Gertrudis i obtenir el seu consentiment. Ja es hora. (*Sen va.*)

JANETA (*filant*). — Pobra senyoreta! Com se recorda de mi! Què menos puc fer per ella? Entre noies bé podem fer-nos aquests favors sense malícia.

CORONAT (*acostant-se a la Janeta*). — Aïça, quins secrets amb D. Evarist!

JANETA. — I tu, què n'has de fer? Què t'importa a tu, veiam?

CORONAT. — Si no m'importés, poc ten parlaria. (*En Crispí s'aixeca i a poc a poc s'atansa a escoltar.*)

JANETA. — Tu no tens re que veure amb mi, ni jo amb tu. Ho sents?

CORONAT. — Si no hi tinc re que veure ara com ara, potser aviat serà una altra cosa.

JANETA (*foragitada*). — Qui t'ho ha dit això? Veiam.

CORONAT. — M'ho ha dit i ho ha promès i me n'ha dat paraula qui pot dar-ne i pot disposar de tu.

JANETA (*rient*). — El meu germà, potser?

CORONAT. — Sí, el teu germà, a qui xerraré lo dels secrets, de la conversa, dels regalos.

CRISPÍ. — A poc a poc, mestre. (*Ficant-se entre ls dos.*) Gastem moltes agalles amb aquesta noia!

CORONAT. — A tu no t'haig d'explicar res.

CRISPÍ (*a la Janeta*). — I tu quins secrets tens amb aquell senyor?

JANETA. — Me voleu deixar en pau un i altre? Encara m fareu prevaricar!

CRISPÍ. — Ho vui saber. Ho sents?

CORONAT. — Què vol dir aquest vui? Arri a manar a casa teva! La Janeta, el seu germà me l'ha promesa a mi.

CRISPÍ — Doncs jo tinc la paraula d'ella, i val més una paraula d'ella que cent del seu germà, ho sabs?

CORONAT. — Això ja ho veurem.

CRISPÍ (*a la Janeta*). — Què t'ha dit D. Evarist, eh?

JANETA (*picant de peus*). — Malvinatgel

CORONAT. — Ah! Ja ho tinc. L'he vist sortir de ca la Susagna. Ella m'ho dirà. (*Corre a trobar-la.*)

CRISPÍ. — Si li haurà comprat alguna galindaina? (*Se n'hi va també.*)

JANETA (*apart*). — Oh! Lo que es jo no diré re. No voldria pas que la Susagna...

CORONAT (*a la Susagna*). — Tindrieu la bon-dat de dir-me què us ha comprat D. Evarist?

SUSAGNA (*rient*). — Un vano.

CRISPÍ. — I sabeu què li ha donat a la Janeta?

SUSAGNA (*rient*). — Aquesta es bona! El vano, home!

JANETA (*contra la Susagna*). — Mentidera! No es veritat.

SUSAGNA (*a la Janeta, aixecant-se*). — Com, que no es veritat?

CORONAT (*a la Janeta, imposant-se*). — Deixa-m veure aqueix vano.

CRISPÍ (*pegant empenta an en Coronat*). — Hala, fòra! Què n'has de fer tu? (*A la Janeta.*) Vui veure l vano!

(*En Coronat amenaça an en Crispí, i en Crispí an en Coronat.*)

JANETA (*a la Susagna*). — Vós ne teniu la culpa, vós!

SUSAGNA (*amb desdeny*). — Ah, sí, jo!

JANETA. — Sou una xafardera, sí.

SUSAGNA (*encarant-se-li, amenaçant-la*). — Jo una xafardera?

JANETA (*arbolant la filosa*). — Apa, lluny, sinó...

SUSAGNA (*retirant-se*). — Sí, men vaig, que no m vui rebaixar.

- JANETA (*amb mofa*). — No s vol rebaixar!
- SUSAGNA. — Ja no hauries de ser pagesa, per ser rasposa i tenir poca criança! (*Corre a ficar-se a la botiga.*)
- JANETA (*arrenca darrera seu, però en Crispí la contè*). — Deixa-m, deixa-m anar!
- CRISPÍ (*imposant-se*). — Vui veure l vano.
- JANETA. — Què vano ni vano!
- CORONAT. — Doncs, què t'ha donat aquell senyor?
- JANETA. — Llevor de curiosos.
- CORONAT (*anant-sen a la Janeta*). — Vui saber-ho.
- CRISPÍ (*apartant-lo*). — No n'has de fer re, tu, te torno a dir.
- JANETA. — A les noies honrades se les respecta, hala! (*Anant-sen cap a casa seva.*)
- CRISPÍ (*acostant-s'hi*). — Janeta, m'ho diras a mi.
- JANETA (*prop de la porta*). — No, tampoc
- CORONAT (*apartant en Crispí*). — Jo, jo ho tinc d'esbrinar.
- JANETA. — Hala al diable! (*Entra i tanca d'una revolada.*)
- CORONAT. — A mi aqueix afront? (*An en Crispí.*) Tot per culpa teva. (*Amenaçant-lo.*)
- CRISPÍ. — Torna-ho a dir.
- CORONAT (*amenaçant*). — Vès de no escalfar-me les sangs.
- CRISPÍ. — Ui, quina por!
- CORONAT. — La Janeta serà meva.
- CRISPÍ. — Mai de la vida! I, si ho fos, me la pagaries.

CORONAT. — Què vols dir? Amb qui penses tractar tu?

CRISPÍ. — Jo soc una persona: tothom ho sab.

CORONAT. — I jo què soc, doncs?

CRISPÍ. — No ho sé.

CORONAT. — Soc un hostaler honorat. Ho sents, ximple?

CRISPÍ. — Honorat?

CORONAT. — Què? Qui ho posa en dubte?

CRISPÍ. — Busca-ho, busca-ho!

CORONAT. — Qui? Qui?

CRISPÍ. — Tot el poble.

CORONAT. — Vols dir? Cah! No es pas de mi que parlen. Jo no venc couro vell per nou.

CRISPÍ. — Ni jo aigua per vi, ni ovella per mol-tó, ni vaig de nits a caçar gats per fer-los passar per llebres.

CORONAT (*alçant el puny*). — Com hi ha Déu que...

CRISPÍ (*id.*). — Toca-m!

CORONAT (*furgant-se la butxaca*). — Mal·llamp!

CRISPÍ (*corrent cap al seu banquet a buscar una eina*). — Cerca, cerca a la butxaca!

CORONAT (*id. a pendre la seva banqueteta*). — No tinc altra arma.

(*En Crispí deixa l'eina, pren un escambell de l'especier i comencen a pegar-se.*)

ESCENA V

EN TIMOTEU, EN LLIMONETA, EN LLEBRETA,
EL COMTE I ELS CITATS

(*En Timoteu surt de la farmacia amb una espatula a la mà, en Llimoneta surt del cafè amb un garrot, i en Llebreta, de l'hostal, amb un ast.*)

EL COMTE (*id. del casal, interposant-se*). — Quiet tothom! Ho mano jo. Soc jo, beneits! Soc jo, el comte Roca-marina! Caps-cigranys, quiets, vos dic! Jo ho manol (*Tement, però, rebre.*)

CRISPÍ (*an en Coronat*). — Sort tens que l senyor comte m mereix respecte.

CORONAT. — Sí, gracies an ell; que, sinó, t'esclafo.

EL COMTE. — Vaja, vaja, prou! Vui saber per què us barallaveu. Vagin-sen els demés, vagin. Ja hi soc jo: no necessito ningú.

TIMOTEU. — Hi ha algun esgalabrat?

(*En Llimoneta i en Llebreta sen van.*)

EL COMTE. — Vostè ja voldria que hi hagués algun cap badat, alguna cama trencada o algun braç desllorigat, no es cert? No més per tenir ocasió de lluir el seu talent i la seva traça. Quines coses!

TIMOTEU. — Jo no vui mal a ningú. Oferia ls meus serveis, perquè en aquests casos els prestaria sempre amb gust, sobre tot a sa senyoria.

EL COMTE. — Que temerari! Vagi-sen, home, vagi-sen, abans no l tregui jo.

TIMOTEU. — Als cavallers no sels treu d'enlloc tant facilment.

EL COMTE. — Però sí als apotecaris ignorants, temeraris, impostors com vostè.

TIMOTEU. — Vostè diu això? Vostè, que sense les meves pindoles ja fóra a l'altre món?

EL COMTE. — Insolent!

TIMOTEU. — Sí, aquelles pindoles que encara no m'ha pagat. Ho sent? (*Sen va.*)

CORONAT (*apart*). — Calla, que del comte potser encara men podré servir.

EL COMTE. — Bé, dieu: què ha estat això? Per què us barallaveu?

CRISPÍ. — Al senyor li diré, però no ho diria davant dels altres. Jo estimo a la Janeta.

CORONAT. — I ella s'ha de casar amb mi.

EL COMTE. — Ah, ah! Ja entenc! Guerra amorosa. Dos campions de Cupido. Dos rivals acalorats. Dos pretendents de la bella Venus, de la bella deessa de Cases-Noves. (*Rient.*)

CRISPÍ. — Si pensa riure-s de mi... (*Fent acció d'anar-sen.*)

EL COMTE (*deturant-lo*). — No, home. Quiet aquí.

CORONAT. — Li asseguro que no es cosa de riure.

EL COMTE. — Així ho crec. Esteu enamorats i sou rivals. Valga-m Déu, quines casualitats! Igual que la faula que he llegit a donya Gertrudis. (*Traient-se'l llibre i llegint.*) «Hi havia una donzella tant bella que...»

CRISPÍ (*apart*). — Ja t veig. (*Alt.*) Amb el seu permís...

EL COMTE. — Aont aneu? Veniu aquí.

CRISPÍ. — Si m'ho permet, men vaig a acabar d'adobar les seves sabates.

EL COMTE. — Ah, sí, que m convenen per demà matí.

CORONAT. — I sobre tot no hi gastis cuiro vell.

CRISPÍ (*an en Coronat*). — De cuiro nou ja men podras donar tu.

CORONAT. — Gracies a Déu, jo no soc ni sabater ni ataconador.

CRISPÍ. — Oh! Això rai: men podries donar de cavall o de gat, home. (*Sen va.*)

CORONAT (*apart*). — Oh! Un dia morirà a les meves mans, aquest!

EL COMTE. — Què volia dir amb allò de les pells de gat? Que potser ens doneu gat per llebre a taula?

CORONAT. — Lo que hi ha es que jo só un home honrat, sab? i ell un poca vergonya que sempre m busca raons.

EL COMTE. — Coses de la rivalitat d'amors! Doncs vós preteneu a la Janeta?

CORONAT. — Sí, senyor, i fins havia pensat en posar-me baix la protecció de sa senyoria.

EL COMTE. — Baix la meva protecció! (*Ester-*

rufant-se tot.) Veurem, veurem. Esteu segur que ella us correspon?

CORONAT. — Jo no crec que ella s'hagi fixat ni en l'un ni en l'altre.

EL COMTE. — Ma...lament!

CORONAT. — Però jo tinc paraula del seu germà.

EL COMTE. — No us en feu massa.

CORONAT. — En Magí m va donar paraula formal.

EL COMTE (*amb força*). — Està bé; però a una dòna no se l'ha de violentar.

CORONAT. — El seu germà pot disposar d'ella.

EL COMTE (*amb calor*). — No es veritat: el germà no pot disposar d'ella.

CORONAT. — Però amb la protecció de vostè...

EL COMTE. — La meva protecció sempre val i es bona, sí; la meva protecció val molt: es poderosa. Però un cavaller com jo mai força ni disposa del cor d'una dòna, mai.

CORONAT. — Al cap i a la fi, no es més que una pagesa.

EL COMTE. — No hi fa re. La dòna es una dòna; jo podré distingir de categories, d'estaments, però mai deixaré de respectar el sexe.

CORONAT (*apart*). — No m faci riure. Quina protecció la seva!

EL COMTE. — Com esteu de vi? L'heu cullit bo?

CORONAT. — De primera. No n'hi ha pas de millor al món.

EL COMTE. — Ja mel deixareu tastar. El meu

enguany s'ha cullit verd. Ja us en compraré a vós.

CORONAT (*apart*). — Bona l'hem feta!

EL COMTE. — Heu sentit?

CORONAT. — Sí, senyor.

EL COMTE. — Dieu-me: si jo parlés a la noia i amb bones paraules la decantés...?

CORONAT. — Les seves bones paraules potser sí que...

EL COMTE. — Es que, ben mirat, sí que vós mereixeu ser preferit.

CORONAT. — Me sembla que de mi al sabater...

EL COMTE. — Clar! Vès qui comparat! Un home com vós, nèt, educat, intaxable...

CORONAT. — Per això, massa favor.

EL COMTE. — Ademés que... si jo respecto les dones, com deia, es perquè, tractant-les aixís, vos ho asseguro, acaben per fer per mi lo que no fan pels altres.

CORONAT. — Ja ho creia aixís, ja; sinó que, ja ho veig, sa senyoria m volia fer partènr...

EL COMTE. — Jo faig com aquells advocats que, de primer enduvi, posen dificultats a tot. Vós teniu un bon hostel amb el qual podeu mantenir molt bé la dòna. Confieu en mi: m'interessaré per vós.

CORONAT. — Confio, doncs, amb la seva protecció.

EL COMTE. — Ben fet: vos la prometo.

CORONAT. — Si volgués pendre-s la molestia de venir a tastar el meu vi...

EL COMTE. — Amb molt gust. La casa vostra es aquí mateix...

CORONAT. — Quan sia servit?

EL COMTE. — Bon minyó! (*Li posa la mà a l'espatlla.*) Anem. (*Entra.*)

CORONAT (*apart*). — No vindrà de dos o tres barrilets de vi, i veurem. (*Seguint-lo.*)

TELÒ

ACTE SEGON

El mateix decorat

ESCENA I

LA SUSAGNA I TOT SEGUIT LA CANDIDA

(La Susagna sola, espolsant els articles de mostra de la merceria.)

SUSAGNA. — Ja dic jo que ns farem rics en aquest poblet! Fins ara no he venut sinó un vano, i encara com qui diu regalant-lo, no més que per desfer-men. Es clar! Com que ls que poden gastar sen van a ciutat a proveir-se!

CANDIDA *(sortint del casal i anant a trobar-la).*

— Veiam si la Susagna m treu de dubtes, si canta. Té raó la tia: no ns hem de fiar de ningú fins que l coneguem bé. Jo no tinc experiència, i si l'Evarist, el meu primer amor, m'enganyés, pobreta de mi!

SUSAGNA. — Ah! Es vostè, senyoreta?

CANDIDA. — Bon dia, Susagna. Què m diu de bo?

SUSAGNA. — Miri, anem fent. Si vol seure una mica... (*Oferint-li una cadira.*)

CANDIDA. — I vostè?

SUSAGNA. — Jo? Ja n pendré una altra. (*Ne treu una de la botiga.*) Segui, sigui en aquesta, que estarà millor.

CANDIDA. — Segui vostè també, i no s destorbi per mi, si vol treballar. (*S'asseu.*)

SUSAGNA. — No s dóna a menos de fer-me companyia, la senyoreta? (*Asseient-se també.*) Oh! Vostè sí que prou que s veu que n ve de mena! Els senyors de debò no desprecien a ningú, mentres que aquests infeliços d'aquí gasten un urc tots, començant per la Janeta! (*Pren una cofia del cistell i s posa a cusir.*)

CANDIDA. — A proposit d'aqueixa noia: ha vist que parlava amb D. Evarist?

SUSAGNA. — Si ho he vist, diu? I com!

CANDIDA. — Una bona estona, veritat?

SUSAGNA. — I sab després què ha succeït? Quin escandol hi ha hagut!

CANDIDA. — He sentit crits, una baralla. M'han dit que en Coronat i en Crispí volien pegar-se.

SUSAGNA. — Afiguri-s, per ella, per aquell pendó, per aquella joia!

CANDIDA. — Però, per què això?

SUSAGNA. — Per gelosia d'ells a D. Evarist.

CANDIDA. — Que creu vostè que entre ella i D. Evarist hi ha alguna cosa?

SUSAGNA. — Jo no n sé re perquè no m cuido mai dels altres, ni m'agrada pensar mal de ningú; però quan aquell parell s'han engelositaixí, algun motiu tindran, suposo.

CANDIDA (*amb tristor*). — Vol dir?

SUSAGNA. — Perdoni: jo no voldria pas fer mal a ningú.

CANDIDA. — A qui vol dir?

SUSAGNA. — Si vostè sentís alguna preferència per aquell senyoret...

CANDIDA. — Oh! Jo no n sento cap. El conec perquè ve de tant en tant a casa: es amic de la meva tia.

SUSAGNA. — La veritat, doncs, — espero que no s'ofendrà per això, — jo m creia que entre vostè i aquell jove hi havia... què sé jo?... amorettes; però avui, quan he vist lo que passava en sortint d'aquí casa, m'he desenganyat.

CANDIDA. — Ha entrat a casa de vostè, ell?

SUSAGNA. — Sí, senyora. Jo li diré: ha vingut a comprar un vano.

CANDIDA (*tot seguit i alegre*). — Ha comprat un vano?

SUSAGNA. — Sí, un vano; i com que jo havia vist que a vostè se li havia trencat el seu quasi per culpa d'ell, tot seguit he pensat que l comprava per vostè.

CANDIDA. — Per mi l comprava?

SUSAGNA. — No, senyoreta. Cah! Miri-s: fins

he gosat preguntar-li si ho era per vostè.
Però m'ha respost d'una manera que...
uil... semblava que l'hagués ofès.

CANDIDA. — I què n'ha fet d'aquell vano?

SUSAGNA. — Què n'ha fet, diu? L'ha regalat a
la Janeta. *La Candida s'esgrogueeix tota.*
Senyoreta, què té? Ai pobra de mi!

CANDIDA (*apart*). — Ingrat! Bretol! Per una
pageseta!

SUSAGNA. — Senyoreta, per Déu!

CANDIDA (*aixugant-se ls ulls; apart*). — Oh! No
li perdono!

SUSAGNA (*apart*). — Bona l'he feta! (*Alt.*)
Senyoreta, tranquilisi-s: potser no hi ha re
de lo que jo he suposat.

CANDIDA. — No creu vostè que l vano l'ha dat
a la Janeta?

SUSAGNA. — Ah! Això sí: com que ls meus
ulls ho han vist!

CANDIDA. — Doncs què vol que hi hagi?

SUSAGNA. — No ho sé. Lo que jo no voldria
es que per causa meva...

ESCENA II

LA GERTRUDIS, SORTINT DEL CASAL,

I LES CITADES

SUSAGNA (*a la Candida*). — Ait La senyora, la
seva tia...

CANDIDA (*a la Susagna*). — Per Déu, no n'hi digui una paraula.

SUSAGNA. — No hi ha perill. (*Apart.*) Ella que ho volia negar! Déu la castiga, té.

GERTRUDIS. — Què fas aquí, noia?

SUSAGNA. — Ja ho veu: m'honrava fent-me companyia.

CANDIDA (*fixant-se en lo que té entre mans la Susagna*). — He vingut per una cofia de nit.

SUSAGNA. — Sí, es veritat: men mercadejava una. Ho pot ben creure. I amb mi, ja ho sab, no corre cap perill. Jo soc molt formal, sab, i a casa no hi ve ningú.

GERTRUDIS. — No s justifiqui tant, dòna.

SUSAGNA. — Oh! Es que jo soc molt delicada, senyora.

GERTRUDIS. — Si necessites una cofia, per què no m'ho deies a mi?

CANDIDA. — Vostè estava escrivint: no he gosat destorbar-la.

SUSAGNA. — Vol veure-n una? Vaig a buscar-ne. Segui, entretant, faci l favor. (*Cedeix la seva cadira a la Gertrudis i s fica a la botiga.*)

GERTRUDIS (*a la Candida, asseient-se*). — No has sabut re de la batussa que hi ha hagut entre l'hostaler i el sabater?

CANDIDA. — Diu que ha sigut per gelosia a causa de la Janeta.

GERTRUDIS. — Pobra! Tant bona noia!

CANDIDA. — Perdoni, tia; però, per lo que me

n'han dit, crec que val més que no torni per casa.

GERTRUDIS. — I ara! Què t'han dit?

CANDIDA. — Ja li contaré a soles. Faci com jo, cregui-m: no la rebí més.

GERTRUDIS. — Si venia, més era per tu que per mi. Amb això, tu mateixa.

CANDIDA (*apart*). — Oh! L'indigna! No gosarà, no, posar-sem davant!

SUSAGNA (*tornant*). — Aquí té les cofies, senyora. Miri, trii, vegi si li agraden.

(*Totes tres les remenen, miren i en parlen baixet.*)

ESCENA III

EL COMTE I EL BARÓ, EIXINT PLEGATS
DE L'HOSTAL, I LES CITADES

EL COMTE. — Li agraeixo la confiança i... deixi-ho per mi.

EL BARÓ. — Sé l'amistat que té amb donya Gertrudis...

EL COMTE. — Amistat! Jo li diré: ella es una senyora un xic desperta, sab? A mi m'agrada la literatura i em distrec més amb ella que amb una altra. Per lo demés, no passa de ser una dòna de poc món. El seu marit va deixar-li aquella caseta i algun

- troç de terra, i perquè en aquest poblet la respectin li cal la meva protecció.
- EL BARÓ. — Vaia: visca l senyor comte, que protegeix les viudes i les noies guapes!
- EL COMTE. — Què hi farem? En aquest món tots hem de servir per alguna cosa.
- EL BARÓ. — Me farà, doncs, el favor, eh?
- EL COMTE. — No n dubti: n'hi parlaré, li demanaré la neboda per un cavaller amic meu, i, quan jo li demani, cregui que no gosarà pas dir que no.
- EL BARÓ. — Digui-li qui soc.
- EL COMTE. — Per què? Quan li demano jo...
- EL BARÓ. — Però no la demanarà per mi?
- EL COMTE. — Per vostè, home.
- EL BARÓ. — Es que vostè no sab prou qui soc jo.
- EL COMTE. — Com vol que no l conegui? Vol que jo no sapiga quins títols té, quina fortuna, lo que val? Els d'alta alcurnia, home, tots ens coneixem.
- EL BARÓ (*apart*). — Com me divertiria amb ell si no l necessités!
- EL COMTE (*de sobte*). — Ah! Estimat colega...
- EL BARÓ. — Què hi ha?
- EL COMTE. — No ho veu? La tia i la neboda, home.
- EL BARÓ. — Estan enfeinades. No crec que ns hagin vist.
- EL COMTE. — Oh! Això per de promptel! Si donya Gertrudis m'hagués vist, vol que no m'hagués vingut ja a trobar?
- EL BARÓ. — I... quan n'hi parlarà, vostè?

EL COMTE. — Ara mateix, si vol.

EL BARÓ. — Davant meu fóra molt violent.
Me n'iré una estona a la farmacia i vostè
aprofiti-la per parlar-n'hi.

EL COMTE. — Per què a la farmacia?

EL BARÓ. — Necessito un poc de ribarbo per
la digestió.

EL COMTE. — Ribarbo, diu? Es capaç de donar-
li arrels de saüc.

EL BARÓ. — No, no: ja l conec bé. I, si no l té
bo, no li pendré. Confio en vostè, veritat?

EL COMTE (*abraçant-lo*). — Vagi en nom de
Déu.

EL BARÓ. — Passi-ho bé. (*Apart.*) Ximple!
(*Entra a la farmacia.*)

EL COMTE (*crident, pera D.ª Gertrudis*). — Oh
senyora meva!

GERTRUDIS (*aixecant-se*). — El senyor Comte!
Perdoni: no l'havia vist.

EL COMTE. — Si m permet dues paraules...

SUSAGNA. — Molt honrada, si volgués aquí ma-
teix. Mani, senyor.

EL COMTE (*a la Gertrudis*). — No, no: lo que
haig de dir-li es reservat. Perdoni la moles-
tia, però li prego que ns apartem d'aquí.

GERTRUDIS. — Immediatament. Permeti-m pa-
gar la cofia que hem comprat, i soc amb
vostè. (*Se treu una bossa i s'entreté comp-
tant i pagant.*)

EL COMTE. — Paga al comptat! Vici que no
he tingut mai.

ESCENA IV

EN CORONAT SURT DE L'HOSTAL AMB EN LLEBRETA, QUE PORTA UN BARRIL DE VI A COLL, I ELS CITATS.

CORONAT. — Il·lustríssim: li envio aquell barril a casa.

EL COMTE. — I l'altre?

CORONAT. — Darrera d'aquest hi anirà l'altre. Aont els vol?

EL COMTE. — Al castell, al mateix castell meu.

CORONAT. — I a qui l'entrego?

EL COMTE. — Al majordom, si hi es.

CORONAT. — Tinc por que no hi sigui.

EL COMTE. — Doncs a qui hi hagi.

CORONAT. — Molt bé. Anem.

LLEBRETA. — Senyor Comte: que no hi haurà estrenes després?

EL COMTE (*an en Llebreta*). — Lo que has de procurar es no beure'n gota ni afegir-hi aigua. (*An en Coronat.*) No l deixeu sol.

CORONAT. — No passi engunia: hi seré jo. (*Sen van.*)

LLEBRETA (*caminant apart*). — Cap engunia: l'amo i jo ja te l'hem feta abans.

(*La Gertrudis acaba de pagar. La Susagna reprèn la costura i segueix parlant baix*)

amb la Candida, que roman també asseguda.)

GERTRUDIS (*acostant-se al Comte*). — A qui m'he dirà.

EL COMTE. — En poques paraules. Me vol dar la seva neboda?

GERTRUDIS. — Dar? Què vol dir aquest dar?

EL COMTE. — Diantre! No ho entén? En matrimoni.

GERTRUDIS. — A vostè?

EL COMTE. — No... per mi: per un conegut meu, que jo li recomano.

GERTRUDIS. — Veurà, senyor Comte: vostè ja sab que, havent perdut la meva neboda ls seus pares i essent filla del meu únic germà, tinc el dever de fer-li de mare i...

EL COMTE. — I què? Totes aqueixes explicacions sobren.

GERTRUDIS. — Perdoni. Ja arribarem a la seva proposició, esperi-s.

EL COMTE. — Bé: i vol dir...

GERTRUDIS. — Que la Candida, pobreta, va heredar molt poc del seu pare.

EL COMTE. — Però si no s tracta de si té o no té.

GERTRUDIS. — Deixi-m dir. A mi l meu marit va deixar-me bé.

EL COMTE. — Ja ho sé.

GERTRUDIS. — No tinc fills...

EL COMTE (*despicientat*). — I vostè la dotarà...

GERTRUDIS (*amb calor*). — Sí, senyor; però si l partit li convé.

EL COMTE. — Santa bona Maria! Com que

jo l proposo, es clar que li convindrà!

GERTRUDIS. — No dubto que vostè es incapaç de proposar una persona inacceptable, però espero que m farà l'honor de dir-me qui es.

EL COMTE. — Un meu colega.

GERTRUDIS. — Què vol dir un colega seu?

EL COMTE. — Un noble com jo.

GERTRUDIS. — Senyor...

EL COMTE. — No hi posi obstacles.

GERTRUDIS. — Deixi-m dir, si vol; i, si no vol, li estalviaré la molestia anant-men.

EL COMTE. — I ara! I ara! No s'enfadi. Parli: ja l'escoltaré. Amb les senyores soc sempre galant, complacent; l'escoltaré.

GERTRUDIS. — Senzillament: vui dir que si un titol nobiliari fa l merit d'una casa, no sempre basta a una persona. No tinc a la meva neboda per ambiciosa, ni jo ho soc tampoc per sacrificar-la a l'idol de la vanitat.

EL COMTE (*rient-sen*). — Vaja: ja s veu que vostè ha llegit les faules.

GERTRUDIS. — Aquests sentiments no ls treu una de les faules ni d'histories. La naturalesa ls inspira i l'educació ls cultiva.

EL COMTE. — La naturalesa, el cultiu, tot lo que vulgui. Jo li proposo l senyor Baró del Cedre.

GERTRUDIS. — El Baró s'ha enamorat de la meva neboda?

EL COMTE. — *Oui, madame.*

GERTRUDIS. — El conec i m mereix tots els respectes.

EL COMTE. — Ho veu quin tresor li ofereixo?

GERTRUDIS. — Tot un cavaller, sí.

EL COMTE. — Un colega.

GERTRUDIS. — Un poc lleuger; però, en fi...

EL COMTE. — Animo, doncs. Què resol?

GERTRUDIS. — Calma, calma, senyor Comte: aquestes coses no s'resolen de cop i volta. El senyor Baró tindrà, primer, la bondat de parlar amb mi.

EL COMTE. — Perdoni: lo que jo dic no s'posa en dubte: jo faig la demanda en nom d'ell, ell m'ho ha recomanat, m'ho ha pregat i suplicat, i jo n'hi parlo a vostè, li suplico; no li suplico: li demano.

GERTRUDIS. — Suposem que l' senyor Baró vagi de debò...

EL COMTE. — Com s'entén? Aquest suposem! La cosa es certa, i quan la dic jo...

GERTRUDIS. — Admès: la cosa es certa, el Baró la desitja, vostè la demana... I la Candida? Bé haig de saber jo si la Candida hi consent.

EL COMTE. — Si no li diu, no ho sabrà pas.

GERTRUDIS (*ironica*). — Tingui la bondat de creure que li diré.

EL COMTE. — Allí la té: parli-n'hi ara.

GERTRUDIS. — N'hi parlaré.

EL COMTE. — Vagi-hi i aquí l'espero.

GERTRUDIS. — Permeti-m, doncs. (*Fa reverencia i apart*. Si l' Baró anés de debò seria una sort per la noia. Però dubto que an ella li caigui bé. (*S'hi acosta*.)

EL COMTE (*apart*). — Jo, amb la meva bona ma-

- nera, faig fer a tothom lo que vui. (*S'asseu al banquet, se treu el llibre i s posa a llegir.*)
- GERTRUDIS. — Candida, vine, que donarem quatre passes i parlarem.
- SUSAGNA. — Si volen fer-ho al meu jardinet, parlaran amb més llibertat. (*S'aixequen.*)
- GERTRUDIS. — Sí, divinament, perquè haig de tornar aquí desseguida. (*Ficant-se a la botiga.*)
- CANDIDA (*apart*). — Què voldrà dir-me? Amb la meva mala sort, que no m dongui algun disgust. (*També entrant a la botiga.*)
- EL COMTE. — Es capaç de fer-me estar aquí esperant un'hora. Sort que un hom, amb un bon llibre a la mà, no està mai sol.

ESCENA V

LA JANETA, SORTINT DE CASA, I EL COMTE

JANETA. — Ja té l dinar fet: quan vingui, aquell bestiota no cridarà. Ara que ningú m veu, podré dar el vano a la senyoreta. Si hi ha al davant la-seva tia, ja hi tornaré.

EL COMTE (*al veure-la sen va darrera d'ella*).
— Ei, noia!

JANETA (*parant-se*). — Senyor.

EL COMTE. — Una paraula.

JANETA (*apart*). — No més mancava aquest, ara. (*Apretant el pas.*)

EL COMTE (*apart*). — He dat paraula an en Coronat i s'ho mereix. (*Alçant-se i embutxacant-se l llibre.*)

JANETA. — Què se li ofereix?

EL COMTE. — Aont anaves, ara?

JANETA (*desagradosa*). — Ai, ai! A fer el meu fet.

EL COMTE. — Així m respons? Atrevida! Insolenta!

JANETA. — Com vol que li parli? Jo ho faig com sé, com acostumo. Així ho faig amb tothom i ningú m'ha dit insolenta sinó vostè.

EL COMTE. — Cal distingir amb qui s parla, ho sents?

JANETA. — No n sé de distingir, jo. Si vol alguna cosa, aboquí: ara, si s vol divertir, jo no tinc temps a perdre.

EL COMTE. — Vine aquí.

JANETA. — Ja hi só, cuiti.

EL COMTE. — Vols casar-te?

JANETA. — Sí, senyor.

EL COMTE. — Molt bé: això m'agrada.

JANETA. — Oh! Jo, al pa, pa, i al vi, vi.

EL COMTE. — Vols que t casi jo?

JANETA. — I ara!

EL COMTE. — Com que no?

JANETA. — Perquè no. Per casar-me no necessito a sa senyoria.

EL COMTE. — No necessites la meva protecció?

JANETA. — I ara! Per què? Gens ni mica.

EL COMTE. — Que no sabs lo que puc jo, en aquest poblet?

JANETA. — Hi podrà tant com vulga, però en lo del meu casament, gens.

EL COMTE. — Gens?

JANETA (*rient dolçament*). — Gota, gota, gota!

EL COMTE. — Tu estas enamorada den Crispí.

JANETA. — Sí que m'agrada!

EL COMTE. — I el prefereixes an aquell bon minyó de l'hostaler, que es ric i reuneix tant bones condicions?

JANETA. — Uil Quants i quants n'hi ha de millors que l'hostaler per mil

EL COMTE. — I tu preferiries en Crispí a tots els altres?

JANETA (*rient*). — Si sapigués fins a qui l preferiria?

EL COMTE. — A qui?

JANETA. — Deixi ho córrer: no m faci enraonar.

EL COMTE. — Ja tens raó, que potser encara diries alguna insolencia.

JANETA. — Se li ofereix re més?

EL COMTE. — Sí, sapigues-ho; jo protegeixo l teu germà. El teu germà s'ha compromès amb en Coronat i tu t'has de casar amb en Coronat.

JANETA. — Sa senyoria...

EL COMTE. — Ilustríssima...

JANETA (*afectat*). — Sa senyoria ilustríssima protegeix el meu germà?

EL COMTE. — Sí, i ho vui.

JANETA. — I el meu germà ha dat paraula an en Coronat?

EL COMTE. — Tal com dius.

JANETA. — Doncs, aixís...

EL COMTE. — Què?

JANETA. — Que s'casi l meu germà amb en Coronat.

EL COMTE. — Ten burles? Doncs amb en Crispí no t'hi casaras.

JANETA. — Com ho farà?

EL COMTE. — Te l treuré del poble.

JANETA. — I què? Jo me n'iré darrera d'ell.

EL COMTE. — El farà bastonejar.

JANETA. — Ui! Ja s'hi pensarà una mica!

EL COMTE. — Ei farà matar.

JANETA. — Això sí que m doldria de debò.

EL COMTE. — I, un cop mort, vès què faries.

JANETA. — Que sé jo!

EL COMTE. — No n pendries un altre?

JANETA. — Potser sí.

EL COMTE. — Doncs fes-te compte que es mort.

JANETA. — No n sé fer de comptes, jo.

EL COMTE. — Poca-vergonya!

JANETA. — Se li ofereix re més, encara?

EL COMTE. — Hala a l'infern!

JANETA. — Ensenyi-m el camí.

EL COMTE. — T'asseguro que si no fossis dòna...

JANETA. — Què m faria?

EL COMTE. — Fòra d'aquí!

JANETA. — Ara sí que l'obeeixo. I encara dirà que no tinc criança! (*Dirigint-se al casal.*)

EL COMTE (*indignat, corrent-li darrera*). — Criança, criança! I ten vas sense saludar?

JANETA. — Ai, perdoni. Per servir a sa senyoria...

UAB

EL COMTE (*indignat*). — Il·lustríssima!
 JANETA (*corrent i rient, ja al peu de la porta*).

— Il·lustríssima!

EL COMTE (*indignat*). — *Rustica progenies nescit habere modum*. No sé per què aquell barret de rialles s'ha ficat al cap de casarse amb qui no l vol. Com si no hi hagués dones al món! Ja n'hi trobaré una altra jo. I millor que aqueixa. I veurà lo que val la meva protecció.

ESCENA VI

LA GERTRUDIS, LA CANDIDA, SORTINT DE LA
 BOTIGA, I EL CITAT

EL COMTE. — Doncs, què m diu, senyora?
 No m donarà pas un sentiment com el que m'acaba de dar aquella noia?

GERTRUDIS. — Oh! La meva neboda té enteniment i seny.

EL COMTE. — I què diu, què diu?

GERTRUDIS. — Suposat que l senyor Baró...

EL COMTE. — Suposat! Sempre m surt amb suposicions, vostè!

GERTRUDIS. — Vaja, doncs: donat, concedit, ja que així ho mana sa senyoria...

EL COMTE (*entre-dents*). — Il·lustríssima...

GERTRUDIS (*que no ho ha entès*). — Què diu?

EL COMTE. — No re, no re, segueixi.

GERTRUDIS. — Deia que la meva neboda, segons les condicions i circumstancies, acceptarà gustosa la proposició.

EL COMTE (*a la Candida*). — Molt bé, divinament. (*Apart.*) Aquesta al menos m'haurà anat bé.

CANDIDA (*apart*). — Aixís me venjaré de l'Evarist. Dolent!

GERTRUDIS (*al Comte*). — No m creia pas que hi consentís. Me temia que estés interessada per un altre, però veig que m'he enganyat.

ESCENA VII

LA JANETA, DALT DE LA TERRASSA, I ELS CITATS

JANETA. — Ah! Es allà.

EL COMTE. — Així, doncs, la seva neboda s casarà amb el baró?

JANETA (*apart*). — Què diuen? I ara!

GERTRUDIS (*al Comte*). — Segons siguin les condicions.

EL COMTE (*a la Candida*). — Quines condicions imposa vostè?

CANDIDA. — Jo? Cap, senyor.

EL COMTE. — Oh! Així m'agrada, Candida, així! (*Tot estarrufat; apart.*) Ah! Si quan jo m proposo afavorir an algú, ningú m'empeña la basa.

JANETA (*apart*). — Quina infamial Pobre senyor Evarist! Ara sí que no li dono l vanol

EL COMTE (*a la Candida*). — Si m'ho permet, doncs, corro a dur la bona nova al meu amic, al meu estimat colega.

GERTRUDIS. — I aont es aquest senyor?

EL COMTE. — M'espera a la farmacia. Facin una cosa. Vagi-sen a casa i ell i jo a l'insttant vindrem.

GERTRUDIS. — Què hi dius, Candida?

CANDIDA (*a la seva tia*). — Està bé. Parlarà amb vostè, eh?

EL COMTE. — I amb vostè.

CANDIDA. — Jo dono ja per ben fet lo que faci la meva tia. (*Apart.*) Si m moro, m'hauré venjat!

EL COMTE. — Vaja, hi corro. Esperin-nos. Serem allí tot seguit. (*A la Gertrudis.*) Ah! Escolti: i essent ja l' hora que es, no l podrien convidar a dinar?

GERTRUDIS. — Vol dir, tant aviat?

EL COMTE. — Eh! No miri tant prim! Ja m'empenyo jo a que ho accepti sense escrupols. Per més obligar-lo, fins m'hi quedaré jo i tot. (*Sen va a la farmacia.*)

GERTRUDIS. — Anem-nos-en, doncs.

CANDIDA (*melancolica*). — Anem.

GERTRUDIS. — Què tens ara? Te n'empenedeixes, per ventura?

CANDIDA. — No, no. (*Apart.*) Si he dat paraula, no hi ha remei.

GERTRUDIS (*apart*). — Pobra criatura! La com-

padeixo. (*Atansant-se ja a casa.*) Ja se sab: malgrat l'amor, les noies, en aquest cas, sempre cavilen.

ESCENA VIII

LA JANETA, A LA PORTA DEL CASAL,
I LES CITADES

JANETA. — Déu la guard, senyoreta.

CANDIDA (*furiosa*). — Què ve a fer aquí, vostè?

JANETA. — Cercava a vostè precisament.

CANDIDA. — Doncs, hala, fòra! I aquí casa no hi torni a posar més els peus!

JANETA. — Com! A mi aqueix afront?

CANDIDA. — Afront! Vostè es una indigna i no la vui veure més. (*Se fica a casa.*)

GERTRUDIS (*apart*). — Cert: quasi bé es massa.

JANETA (*apart*). — M'ha deixat de pedra! (*Alt.*)
Ja ho ha vist, senyora.

GERTRUDIS. — L'ha atropellada i m sab greu; però quan la meva neboda, que té bon judici, ho ha fet així, motius tindrà.

JANETA (*cridant*). — Motius! Quins motius pot tenir?

GERTRUDIS. — Eh! Respecti-m. No aixequi així la veu.

JANETA (*arrencant per tornar entrar*). — Jo m'explicaré: vui que m'escoltin.

GERTRUDIS. — No, esperi-s; no es hora de fer-ho, ara: més tard, més tard.

JANETA (*insistent en la seva acció*). — Doncs jo ho vui fer ara.

GERTRUDIS (*barrant-li l pas*). — Ja s guardarà de passar aquest llindar. Veiam!

ESCENA IX

EL COMTE I EL BARÓ, SORTINT DE LA FARMACIA,
I LES CITADES

EL COMTE. — Anem, anem.

JANETA. — Si no per grat, per força.

GERTRUDIS. — Insolenta! (*Se fica dins d'una revolada i tanca al moment en que hi arriben, sense que ella ho vegi, el Comte i el Baró.*)

(*La Janeta, enrabiada, s'allunya, botzinant. El Comte, tot espalmat, mira la porta.*)

EL BARÓ. — Com? Ens tiren la porta per la cara?

EL COMTE. — No pot ser.

EL BARÓ. — Que no pot ser? Que no pot ser? Que no ho ha vist?

JANETA (*passejant-se tremolant de rabia*). — A mi un afront així?

EL COMTE (*al Baró*). — Truquem, anem-hi, i veurem què diuen.

JANETA (*apart*). — Si aquests hi entren, m'hi fico amb ells.

EL BARÓ (*al Comte*). — No, esperi-s. No m'exposo a una altra grolleria, jo. Ja no hi vui saber re més. He tingut la mala traça de servir-me de vostè, s'han rigut de vostè, i, per culpa seva, ara joestic en ridícol.

EL COMTE (*escalfant-se*). — Ja sab bé lo que diu, vostè?

EL BARÓ. — I vui una satisfacció.

EL COMTE. — De qui?

EL BARÓ. — De vostè.

EL COMTE. — Com s'entén?

EL BARÓ. — Amb l'espasa a la mà.

EL COMTE. — Amb l'espasa? Fa vint anys que visc en aquest poblet i no n toco d'espases, jo.

EL BARÓ. — Doncs a pistola.

EL COMTE. — Està bé. Vaig a cercar les meves. (*Intenta fer-ho.*)

EL BARÓ. — Esperi-s. (*Traient-ne dues de les butxaques.*) Aquí n té dues. Una per vostè i l'altra per mi.

JANETA. — Pistoles! (*Cridant.*) Correu! Correu! Socors! Volen matar-se! Correu! (*Fugint.*) (*El Comte queda sense saber què fer.*)

ESCENA X

LA GERTRUDIS, A LA TERRASSA, I EL CITAT;
DESPRÉS EN LLUCIA

GERTRUDIS.—Què es això? Què passa, senyors?

EL COMTE.—Per què ns ha rebatut la porta així, senyora?

GERTRUDIS.—Jo? Dispensi. Soc incapaç d'una acció tant vil contra ningú, i menos encara contra vostè i contra aqueix jove que s digna distingir a la meva neboda.

EL COMTE (*al Baró*).—No ho sent?

EL BARÓ.—Però, senyora meva, si al moment en que anavem a entrar, vostè ens ha tancat la porta d'una revolada.

GERTRUDIS.—Puc jurar que no ls he vistos, i si he rebatut la porta ha sigut per impedir que entrés aquella cridanera de Janeta.

JANETA (*guaitant apenes per la cantonada, tremolant de rabia, apart i ficant-se a casa*).
—Està bé! Encara m tractarà d'escandalosa!

EL COMTE.—Oh! De quina insolent me parla!

GERTRUDIS.—Si volen fer-me l favor de pujar, vaig a fer obrir desseguida. (*Sen va.*)

EL COMTE (*al Baró*).—Ho veu?

EL BARÓ.—No hi tinc re que dir.

EL COMTE.—Què n vol fer, ara, de les pistoles?

EL BARÓ (*tornant a ficar-se-les a la butxaca*).

— Perdoni: era una qüestió d'honor.

EL COMTE. — I anirà a veure a dues senyores amb aquestes armes damunt?

EL BARÓ. — Quan vaig de camp, les duc per defensa propia.

EL COMTE. — Però si les senyores oloren que les duu, ja sab com són les dones: potser fugiran del seu costat.

EL BARÓ. — Té raó. Gracies de l'avis. Si les vol com a record, ja les hi regalo. (*Torna a treure-les.*)

EL COMTE (*amb por*). — Me les regala?

EL BARÓ. — Espero que no les refusarà.

EL COMTE. — Venint de les seves mans... Però, que estan carregades?

EL BARÓ. — Quina pregunta! Vol que jo vagi pel món amb les pistoles buides?

EL COMTE. — Doncs, esperi-s. No! (*Cridant al cafè.*)

LLIMONETA (*desde lllindar*). — Què se li ofereix?

EL COMTE. — Prengui i guardi-m aqueixes pistoles. Ja enviaré a buscar-les.

LLIMONETA (*prenent-les del Baró*). — Serà servit.

EL COMTE. — Vagi amb comte, que estan carregades. (*Al Baró.*) Grans mercès. (*Apart.*) Demà men desfaré.

LLUCIÀ (*desde la porta del casal*). — Senyors, missenyora ls espera.

EL COMTE. — Anem?

EL BARÓ. — Anem-hi.

EL COMTE. — Ah! i què li sembla? Val, eh, la meva protecció! Els nobles, home, els nobles! Desenganyi-s, colega: qui pot tant com nosaltres?

(*La Janeta corre de puntetes darrera d'ells pera entrar també, però en Llucià deixa entrar els senyors i an ella no.*)

LLUCIÀ. — Tu no hi tens re que fer aquí.

JANETA. — Sí, senyor, que...

LLUCIÀ. — M'han manat que no t deixi entrar.

• Llestos! (*Entra i li rebut la porta.*)

JANETA (*apartant-se, rabiosa*). — Mal llamp! No poder-me desfogar! A mi un afront així? A una noia com jo?

ESCENA XI

L'EVARIST, VENINT DEL CARRER, L'ESCOPEA A L'ESPATLLA; EN MAGÍ AMB LA SEVA A LA MÀ, UN SARRÓ PLE DE FERDIUS I EL GOÇ LLIGAT, I LA CITADA; DESPRÈS EN LLUCIÀ.

EVARIST. — Té: emporta-ten l'escopeta a casa amb el goç i guarda-m la cacera fins que jo n disposi. (*S'asseu davant del cafè i treu el tabac.*)

MAGÍ. — Descansi. (*A la Janeta.*) Ja tens el dinar a punt?

JANETA (*malhumorada*). — A punt està.

MAGÍ.— Què dimoni tens? Sempre amb aquesta cara de tresdeus, i després encara dius de mi.

JANETA.— Sí, tens raó. Ets mon germà: no m' puc playner.

MAGÍ.— Vaja, anem, anem a dinar, que ja es hora.

JANETA.— Comença a passar: ja vinc.

MAGÍ.— Si véns, véns; sinó, dinaré jo sol.
(*Se fica a casa.*)

JANETA (*apart*).— Si ara mengés me faria mal.
EVARIST (*id*).— Al terrat no hi ha ningú. Deuen dinar. Valdrà més que men vagi a l'hostal.
(*S'alça.*) El Baró deu esperar-m'hi. (*Veient la Janeta.*) Hola, Janeta! M'has de dir re?

JANETA (*amb brusquedat*).— Sí, senyor, que tinc de dir-li.

EVARIST.— Has entregat el vano?

JANETA.— Maleit ventall! Tingui, aquí l té.

EVARIST.— Què vols dir? No l'has pogut entregar?

JANETA.— Què? Que per eil m'han insultat, m'han afrontat, m'han tret de casa com un drap brut.

EVARIST.— Us deu haver atrapat donya Gertrudis!

JANETA.— Cah! No ha sigut solament aquesta, no. Qui més m'ha insultat ha sigut l'altra.

EVARIST.— Per què? Què li has fet?

JANETA.— Res no li he fet. Sent?

EVARIST.— I li has dit que tenies un vano per ella?

JANETA. — Com vol que li digués, si no m'ha dat temps i m'han tret de casa com si les anés a robar?

EVARIST. — Algun motiu tindrien, sinó...

JANETA. — Quin vol que tinguin? No, senyor, no; estic certa, ben segura, que tots aquells maltractes han sigut per causa de vostè.

EVARIST. — Per causa meva? Quan la Candida m'estima tant?

JANETA (*amb ironia*). — Ui, si se l'estima!

EVARIST. — No n dubtis. N'estic segur.

JANETA (*encara ironica*). — Oh! Sí: fins jo li asseguro que l'estima molt, molt, remolt.

EVARIST. — Encara m faras enfadar!

JANETA (*ironica*). — Vagi, vagi-la a trobar, a la seva prenda estimada.

EVARIST. — Per què no hi tinc d'anar?

JANETA. — Perquè li han birlat la plaça.

EVARIST (*agitat*). — Què dius? Qui?

JANETA. — El senyor Baró.

EVARIST (*extranyat*). — El Baró es a casa d'elles?

JANETA. — Que d'extrany tindrà, si es el promès de la senyoreta?

EVARIST. — Somnies, Janeta, tu delires. No diguis ximpleries.

JANETA. — Ah! No m creu? Doncs vagi-ho a veure i sabrà si dic veritat.

EVARIST. — A casa donya Gertrudis...

JANETA. — I de la senyoreta Candida.

EVARIST. — Hi ha l Baró?

JANETA. — Del Cedre.

EVARIST. — Promès de la noia?

JANETA. — Aquests ho han vist (*pels ulls*) i aquestes (*per les orelles*) ho han sentit.

EVARIST. — No pot ser, no pot ser, dius bogeries.

JANETA (*com cantant*). — Vagi, vegi, escolti, i sabrà quines bestieses dic.

EVARIST. — Corrent, tot seguit. (*Corre al casal i hi truca.*)

JANETA. — Ai infeliç! Se fia de l'amor d'una ciutadana! No ho són, no, com naltres, les de ciutat. (*L'Evarist torna a trucar.*)

(*En Llucià obre i es planta al llindar.*)

EVARIST. — Hi són les senyores?

LLUCIÀ. — Perdoni: no l puc deixar passar.

EVARIST. — No ha dit que era jo?

LLUCIÀ. — Sí, senyor.

EVARIST. — A la senyora?

LLUCIÀ. — Sí, senyor, i a la senyoreta.

EVARIST. — I donya Gertrudis, la seva senyora tia, no vol que jo entri?

LLUCIÀ. — No: la senyora no s'hi oposava pas: és la senyoreta que no ho vol.

EVARIST. — Ella no ho vol? Oh! Qui ho diu? Entraré. (*Tracta de forçar el pas, però en Llucià li rebat la porta.*)

JANETA. — Ho veu, ara, lo que jo li deia?

EVARIST. — Oh, rabial! No sé en quina paret toco. Rebatrem la porta així!

JANETA. — No se n'admiri. Igual han fet amb mi, igual.

EVARIST. — Com es possible que la Candida m'hagi pogut enganyar?

JANETA. — Davant del fet, dubti-n encara.

EVARIST. — Encara no ho crec, no ho puc creure, no ho creuré mai.

JANETA. — Que no ho creu?

EVARIST. — No. Hi ha d'haver un malentès, algun misteri. Conec el cor d'ella: no es capaç de fer això.

JANETA. — Alça, aconhorti-s així, doncs. Vagi esperant i bon profit li faci.

EVARIST. — Jo vui parlar amb ella, costi l que costi.

JANETA. — No havent-lo volgut rebre?

EVARIST. — No importa. Alguna raó hi haurà. Desde l'hort del cafè espiaré. Me bastarà veure-la, sentir-li una paraula, sorprendre-li un gest per saber si haig de viure o bé morir.

JANETA. — Tingui.

ESCENA XII

EN CORONAT I EN LLEBRETA TORNEN DE DUR EL VI. EN LLEBRETA SEN VA DE DRET A L'HOSTAL, PERÒ EN CORONAT S'ATURA A ESCOLTAR DISSIMULADAMENT. ELS CITATS, I DESPRÉS EN CRISPÍ.

EVARIST. — Què m dónes?

JANETA. — El vano.

EVARIST. — Tén-lo tu: no m'atormentis.

JANETA. — Que me l dóna?

EVARIST. — Sí, guarda-l: te l dono. (*Rumiant tot trist, i apart.*) Però, i si no s deixa veure? Si per mala sort no guaita? Si, veient-me, no m vol escoltar? Si la seva tia l'en priva? Oh! Quina mar de confusions! Quina malícia!

(*En Crispí, que va carregat amb un sac de sabatots i cuiro cap a casa seva, al veure la parella s'atura per escoltar.*)

JANETA. — Cregui-m que m fa pietat, que l compadeixo.

EVARIST. — Ai, Janeta, creu que ho mereixo.

JANETA. — Tant amable i faient com es vostè!

EVARIST. — Tu ho sabs si sé estimar: ja ho has vist ben bé, Janeta.

CRISPÍ (*apart*). — A bon punt som arribat!

JANETA. — I tal! Si jo sabés com consolar-lo...

CRISPÍ (*apart*). — Oidà!

EVARIST. — Sí, mal que m pesi, jo ho intentaré tot. No vui tenir el remordimet de no haver procurat una explicació. Men vaig al cafè, Janeta, i hi vaig tremolant. Compadeix-me, tu que ets tant bona! (*Encaixada i s fica al cafè.*)

JANETA. — D'una part me fa riure i d'altra compassió.

(*En Crispí deixa l sac, ne treu quatre sabates, les posa damunt del vetllador i s'en camina cap a la botiga sense dir re.*)

JANETA. — Ei! Hola, Crispí! Benvingut, home! D'ont véns?

CRISPÍ. — Mira, de cercar feina i comprar sola.

JANETA. — No sé per què no més fas d'ataconador. Jo no voldria pas fer garlar les males llengües.

CRISPÍ (*ja assegut i treballant*). — Les males llengües? Vès que no garlin més de tu que no pas de mi, noia.

JANETA. — De mi? Què podrien dir de mi?

CRISPÍ. — A mi tant se m'endona que m diguin sabater com ataconador, sabs? Soc honrat i me guanyo l pa honradament.

JANETA. — Doncs a mi no m'agradaria que m diguessin l'ataconadora.

CRISPÍ. — Quan?

JANETA. — Quan serem casats.

CRISPÍ (*amb desdeny*). — Eh!

JANETA. — Què vol dir aquest eh? Què vol dir aquest eh?

CRISPÍ. — Vol dir que la Janeta no serà ni ataconadora ni sabatera, que apunta més alt. Ja m'entens.

JANETA. — És que t'has tornat boig o que has begut massa aquest matí?

CRISPÍ. — Ni m'he tornat boig ni he begut gens; però tampoc soc orb ni sord. Sapigues-ho.

JANETA (*acostant-s'hi*). — Que rediable t dius? Veiam, explica-t clar, que t'entengui.

CRISPÍ. — Vols que m'expliqui? M'explicaré. Te penses que no he sentit les amoretes que t tirava aquell *senyoritu*?

JANETA. — Don Evarist?

CRISPÍ (*estrafent-lo*). — Sí. «Tu ho sabs si sé

estimar: ja ho has vist ben bé, Janeta».

JANETA (*rient*). — Boig!

CRISPÍ (*estrafent*). — «I tal! Si jo sabés com consolar-lo...»

JANETA (*rient*). — Més que boig!

CRISPÍ. — Jo boig?

JANETA. — Sí, tu, tu, boig i ximple i reximple.

CRISPÍ. — Com si no ho hagués vist jo, vatua! dimoni! No l'he sentida, no, la vostra conversa.

JANETA. — Boig!

CRISPÍ. — I lo que tu responies.

JANETA. — Boig!

CRISPÍ (*menaçant-la*). — Janeta, no m tornis a dir boig, sinó faré una... bogeria.

JANETA. — Vaja, vaja. (*Serosa i mudant de to.*)
Tu pots creure que aquell senyor me vulgui a mi?

CRISPÍ. — No ho sé jo.

JANETA. — Escolta, home, escolta (*rapidament*): el senyor Evarist festeja amb la senyoreta Candida, aquesta l'ha enganyat, vol casar-se amb el senyor baró, i el senyor Evarist, desesperat, se desfogava amb mi, i jo! compadia per burlar-me d'ell, i ell s'aconsolava amb mi. M'has entès!

CRISPÍ. — Ni d'una paraula.

JANETA. — No veus la meva innocència?

CRISPÍ. — Pas del tot.

JANETA. — Si es així, arri allà! En Coronat me vol. En Coronat me ronda. El meu germà li ha dat paraula. El senyor comte mel

recomana i em prega: me casaré amb en Coronat, doncs.

CRISPÍ. — A poc a poc! A poc a poc! No t'esventis. Posem en clar la veritat de que no tens re amb el senyor Evarist i potser...

JANETA. — I no vols que t digui boig? Però, Crispí, jo que t'estimo tant, que daria la vida per tu, el meu rossinyolet, el promès de la meva ànima... (*Amoixant-lo.*)

CRISPÍ (*amb dolcesa*). — Diga-m: què t'ha donat D. Evarist?

JANETA. — No re.

CRISPÍ. — No re? De bo de bo?

JANETA. — Quan te dic que re, re.

CRISPÍ. — Ne puc estar cert?

JANETA. — Vaja, no m'apuris la paciència!

CRISPÍ. — M'estimes?

JANETA. — Sí, home, sí.

CRISPÍ (*allargant-li la mà*). — Fem les paus, doncs.

JANETA (*rient*). — Boig!

CRISPÍ (*id.*). — Però, per què m dius boig?

JANETA. — Perquè ho ets.

ESCENA XIII

EN CORONAT, EIXINT DE L'HOSTAL, I ELS CITATS

CORONAT. — Per fi he arribat ja a esbrinar el present que han fet a donya Janeta.

- JANETA. — Vés, cuida-t de tu.
- CRISPÍ (*an en Coronat*). — Un present dius? Qui?
- CORONAT. — Don Evarist, home.
- JANETA. — No es veritat.
- CRISPÍ. — Que no es veritat?
- CORONAT (*a la Janeta*). — Sí que ho es, sí, i que sé ben bé lo que es.
- JANETA. — Tant si ho fos com si no ho fos, què n'has de fer tu? Jo m'estimo an aquest i m casaré amb aquest.
- CRISPÍ (*an en Coronat*). — Bé, digues: què li han regalat?
- CORONAT. — Un vano.
- CRISPÍ (*enfadat, a la Janeta*). — Un vano?
- JANETA (*apart*). — Maleit sies!
- CRISPÍ. — Tu has acceptat un vano?
- JANETA. — No es veritat.
- CORONAT. — Vès si ho es que encara l duus a la butxaca.
- CRISPÍ. — Ah, sí? Doncs el vui veure.
- JANETA. — No, no.
- CORONAT. — Doncs jo te l faré treure.
- JANETA. — Toca-m, poca-vergonya!

ESCENA XIV

EN MAGÍ, SORTINT DE L'HOSTAL AMB UN
TOVALLÓ, MENJANT, I ELS CITATS

MAGÍ. — Que es aqueix sarau?

CORONAT.—Que a ta germana li han regalat un vano, el duu a la butxaca i encara ho nega.

MAGÍ (*imperatiu, a la Janeta*).—Vinga l vano.

JANETA (*an en Magí*).—Cuida-t de tu.

MAGÍ (*menaçant-la*).—Treu el vano, sinó, com hi ha Déu que...

JANETA (*traient-lo*).—Malaguanyat qui... Té, aquí l tens.

CRISPÍ (*bregant per pendre l*).—A mi, a mi.

CORONAT (*disputant-li*).—El vui jo.

JANETA.—Esteu d'una vegada, dimonis!

MAGÍ.—Porta, dóna-mel, jo l vui.

JANETA (*an en Magí*).—Doncs no, no i no. Si de cas an en Crispí l daré.

MAGÍ.—A qui dius?

JANETA.—An en Crispí. (*Li dona i sen va a casa seva.*)

CORONAT.—Porta-l aquí.

CRISPÍ.—Ara hi corrol! (*S'escapa de tots dos fugint, i aquests sen van corrent-li darrera.*)

ESCENA XV

EL COMTE, A LA TERRASSA, EN TIMOTEU,
DESPRÉS EL BARÓ I ELS CITATS

EL COMTE (*criant*).—Don Timoteu?

TIMOTEU.—Què hi ha? (*Eixint de casa seva.*)

EL COMTE.—Corri, corri: un cordial per la senyoreta Candida.

TIMOTEU. — Vinc tot seguit. (*Se fica a la farmacia.*)

EL COMTE. — Què diantre hi haurà en aquell balcó? Forçosament en el jardí del cafè hi ha d'haver plantes malefiques. (*S'entorna.*)
(*En Crispi atravesa l'escena corrent. En Coronat i en Magí li corren darrera sense dir re.*)

EL BARÓ (*sortint del casal cap a la farmacia*). — Corri, D. Timoteu, corri. (*Torna a entrar al casal.*)

TIMOTEU (*sortint amb unes ampolletes*). — Anem, anem. (*Dirigint-se al casal.*)
(*Vènen aquells altres tres corrent, topen amb en Timoteu i el fan caure amb les botelles, que s trenquen. En Crispi rellisca, perd el vano, en Coronat l'arreplega i se l'amaga. En Timoteu s'alça i se n'entorna a la farmacia.*)

CORONAT (*an en Magí*). — Ja l tinc jo. Ja li he pres. (*Ensenyant-lo.*)

MAGÍ. — Me n'alegro. Ara la Janeta sabrà quantes són cinc. (*Se fica a casa seva i en Coronat a l'hostal.*)

CRISPI. — Maleits sieu! M'han capolat tot. I en Coronat té l vano! Això m sab greu, això! Però, i què? Ximpleria. La Janeta es bona i jo me l'estimo. Lo demés són trons. (*Sen va coixejant.*)

ACTE TERCER

El mateix decorat

Silenci fins a la sortida del Comte i del Baró. En Crispí surt de casa seva menjant, i amb un got buid i un plat amb minestra s'aclofa en el seu tamboret de treball pera seguir dinant. En Llucià, amb una escombra a la mà, surt del casal i entra a la farmacia. En Crispí s llesca l pa sense dir re. En Coronat i en Llebreta, que duu un barril a coll, surten de l'hostal i, al passar davant del sabater, el primer sel mira i riu. En Crispí ho repara i tremola de rabia. En Coronat va fent igual camí que amb l'altre barril, rient sempre. En Llucià, sortint de la farmacia, escombra ls vidres de les ampolles abans trencades. En Timoteu surt a corre-cuita cap al casal amb una safata i una ampolleta. En Llucià segueix escombrant. En Crispí pren el got i, tot tristoi, sen va a poc a poc a l'hostal. La Susagna ix de la seva botiga, para la mostra i s'asseu per treballar. En Llucià s fica al casal i tanca. En Crispí surt de l'hostal amb el got ple de vi i se contempla somrient el vano que duu amagat a l'infern del gec, mostrant desig de que l public li vegi; s'as-

seu al tamboret i deixa l vas a terra. La Janeta surt de casa, s'asseu també i s posa a filar. En Crispí s treu i torna amagar el vano, tot rient. En Coronat, tornant-sen a casa, llambrega an en Crispí, rient-se d'ell; se planta a la porta de l'hostal, continuant un moment la mofa i se fica a dins. En Crispí torna a treure l vano i a amagar-sel, i després continúa dinant. El Comte i el Baró surten del casal.

ESCENA I

TOTS ELS PERSONATGES DE L'OBRA EN LA
DISPOSICIÓ ABANS DESCRITA

EL COMTE. — No, amic meu, perdoni: no té de què exclamar-se.

EL BARÓ. — Doncs a mi m sembla que no m puc envanir de re.

EL COMTE. — Home, perquè a la noia li ha sobrevingut un atac, un accident? Què vol fer-hi? No sab que a les dònnes certes olors ja les trastornen totes i els causen atacs d'histerilisme?

EL BARÓ. — D'histerisme, voldrà dir. Aont va amb l'histerilisme?

EL COMTE. — Sí: de l'histeric parlava, de l'histeric. Vui dir que si no li ha fet la rebuda desitjada, no serà per culpa d'ella, sinó de la malaltia.

- EL BARÓ. — Però quan hem entrat no estava pas indisposada, i apenes m'ha vist què ha fet? Ens ha fugit de davant.
- EL COMTE. — Es que ja se sentia venir el mal.
- EL BARÓ. — I no ha reparat quan sortia donya Gertrudis de l'estatge de la noia, amb quin afany i sorpresa llegia aquells papers, que per mi eren cartetes?
- EL COMTE. — Donya Gertrudis duu moltes coses entre mans: devia llegir el correu.
- EL BARÓ. — No, que eren papers vells. Me jugaria qualsevol cosa que era algun paquetet que ha sorprès en el calaix de la seva neboda o bé dintre d'alguna butxaca de la maiteixa.
- EL COMTE. — Sab que es ben curiós, ben graciós, ben especial, vostè? Quines coses s'imaginal
- EL BARÓ. — Una cosa molt possible: que aquella noia i l'Evarist festegin.
- EL COMTE. — Caaah! I jo no ho sabia? Aquí no passa re que jo no ho sapiga. Ademés, creu vostè que, d'esser cert lo que vostè s'hauria atrevit a comprometre ls bons oficis d'un cavaller com jo?
- EL BARÓ. — Veritat es que ella ha dit que sí sense fer-s'ho pregar; però vostè no m'negarà que, desde la lectura d'aquelles cartes, donya Gertrudis ja ns ha fet altre paper i que ni tant sols ha sabut dissimular el desig de que ns en anessim.

EL COMTE. — No tant, no tant! Tot lo més de que ns podem doldre es de que no ns hagi invitat a dinar.

EL BARÓ. — Això sí que...

EL COMTE. — Jo ja li he dat algun entretoc, però ella s'ha fet la desentesa.

EL BARÓ. — Es clar! Com que lo que ella volia es que ns en anessim...

EL COMTE. — Oh! Quin greu me sab per vostè! Aont dina avui?

EL BARÓ. — A l'hostal he encomanat dinar per dos.

EL COMTE. — Per dos?

EL BARÓ. — Espero a l'Evarist, que es a caçar.

EL COMTE. — Si vol venir a dinar amb mi?

EL BARÓ. — A casa de vostè?

EL COMTE. — Sinó que d'aquí al meu castell, ja ho veig, hi ha ben bé prop de mitja hora.

EL BARÓ. — Grans mercès. Tinc el dinar ja encarregat. (*Cridant*) Ei! Hostaler!

ESCENA II

EN CORONAT DESDE L'HOSTAL I ELS CITATS

CORONAT. — Mana, senyor?

EL BARÓ. — Que no ha tornat D. Evarist?

CORONAT. — No l'he vist pas, encara. I que m sab greu, perquè, trigant tant, el menjar es cova.

EL COMTE. — Es capaç d'entretèner-se caçant hores i hores, i vostè, mentrestant, sense dinar.

EL BARÓ. — Què vol que hi faci? Li he dat paraula d'esperar-lo.

EL COMTE. — Esperar-lo, esperar-lo! Home, fins un cert punt. Un noble com vostè no s'ha de mortificar mai per un plebeu. No reprovó l'urbanitat ni la delicadesa, però ls d'alta alcurnia hem de vetllar pel decoro del llinatge.

EL BARÓ. — Si no fos perquè sí, cregui que l'invitaria a vostè a ocupar el lloc d'aquell.

EL COMTE. — Si no l vol esperar i li sab greu dinar tot sol, vingui a casa i ens partirem lo que hi haja.

EL BARÓ. — Al contrari, senyor comte, faci-m el favor de venir amb mi. Anem. Ja que l'Evarist es desatent, que ho pagui.

EL COMTE (*content*). — Que aprengui d'urbanitat!

EL BARÓ (*an en Coronat*). — Posi l dinar a taula.

CORONAT. — Com vulguin. (*Dóna ordre desde la porta.*)

EL BARÓ (*apart*). — Deixa-m anar a veure què ns preparen. (*Entra a l'hostal.*)

EL COMTE. — M'ha portat ja l'altre barril?

CORONAT. — Sí, senyor, ja li he enviat.

EL COMTE. — Com enviat? Sense acompanyar-lo? Ja m'hi hauran fet trampa.

CORONAT. — Li diré: he acompanyat el moço

fins al cap del caminal: allí he trobat el de sa senyoria.

EL COMTE. — El meu moço?

CORONAT. — Vui dir...

EL COMTE. — El meu cambrer?

CORONAT. — Tampoc.

EL COMTE. — El meu lacayo?

CORONAT. — No, no.

EL COMTE. — Doncs, qui?

CORONAT. — Aquell home que té, aquell que li va a vendre la fruita, la verdura, l'herba...

EL COMTE. — Com! Aquell?

CORONAT. — Perdoni. L'he trobat, li he ensenyat el barril i ell se n'es anat amb el meu moço.

EL COMTE (*apart*). — Bona l'hem feta! Precisament aquell que quasi mai ne pot tastar! Es capaç d'haver-sem begut la meitat del barril!

CORONAT. — Si m permet...

EL COMTE (*amb brusquedat*). — Què vol?

CORONAT. — Que ha parlat ja amb la Janeta?

EL COMTE. — Sí.

CORONAT. — I què?

EL COMTE (*titubejant*). — Va bé, va bé.

CORONAT. — Va bé?

EL COMTE (*a punt de ficar-se a l'hostal*). — Ja n parlarem, ja n parlarem més tard.

CORONAT. — Digui-men alguna cosa.

EL COMTE. — Anem, anem, que no vui fer esperar el baró. (*Entra.*)

CORONAT (*content; apart*). — Veiam. Aquest

home, quan fica la banya, se surt tant sovint amb la seva! (*Alt, de cop i amorós.*)
Janeta? (*Aquesta no respon.*) No veus que t saludo?

JANETA (*filant i sense mirar-sel*). — Més valdria que m tornessis el vano.

CORONAT. — Bé. (*Apart.*) Oi! Ara m recordo que me l'he deixat a la cantina! (*Alt.*) Bé: després ja n parlarem del vano. (*Apart.*) No voldria pas que algú me l'hagués pres. (*Entra.*) (*En Crispí esclata a riure.*)

SUSAGNA. — Que content que esteu, Crispí! Veig que rieu de gust.

JANETA (*an en Crispí*). — Tu rius i jo m moro de rabia!

CRISPÍ. — Rabia? I de què tens rabia?

JANETA. — De que aquell vano estigui en mans de l'hostaler.

CRISPÍ (*rient*). — Sí, en mans de l'hostaler!

JANETA. — I per què ten rius?

CRISPÍ. — Ric perquè l té l'hostaler. (*S'alça, pren les sòbres del dinar i s fica a casa.*)

JANETA. — Vès de què riu, tabernacle!

SUSAGNA (*tot treballant*). — Poc hauria dit que l meu vano hagués de passar tantes mans.

JANETA (*girant-se enfadada*). — El vostre vano?

SUSAGNA. — Sí: dic meu perquè ha sortit de la meva botiga.

JANETA. — Suposo que bé us el pagarien.

SUSAGNA. — S'entén. Sense això no se l'haurien pas endut.

JANETA. — I que n'hauran pagat fins el doble de lo que val.

SUSAGNA. — Això no es veritat; però, anc que ho fos, què se ten donaria? Per lo que a tu t costa, ja l podies pendre, noia.

JANETA. — Què m costa, eh? Què sabeu vós?

SUSAGNA (*recalcant amb flemma satirica*). — Oh! Lo que t costi, si t costa alguna cosa, jo no ho sé... no ho sé... Ara, si qui te l'ha dat hi té obligació...

JANETA (*saltant de la cadira*). — Què enraoneu d'obligacions? Què voleu dir amb això? A veure, poca-vergonya!

SUSAGNA. — Ei, ei! Que t penses que m faras por a mi?

CRISPÍ (*sortint de casa seva*). — Què es això, aqueixa maranya? Sempre crideu!

JANETA (*tornant a seure; apart, amb rabia*). — Veiam si li trencaré aquest fus per...

SUSAGNA. — Ella, que m burxa sempre, i després, ai, no la toqueu!

CRISPÍ. — I doncs? Estas enfadada, Janeta? (*S'asseu i s posa a treballar.*)

JANETA (*filant*). — Jo enfadada? No m'enfado mai, jo.

SUSAGNA (*ironica*). — Ella? Si es un anyell, pobreta! No s'enfada mai.

JANETA (*fent-se sentir*). — Mai, sinó quan me rebreguen, m'insulten o m volen trepitjar l'honra.

(*La Susagna belluga l cap i frisa de rabia.*)

CRISPÍ (*treballant*). — No soc pas jo l que t maltracta i trepitja, oi, noia?

JANETA (*id. i amb malícia*). — No parlo per tu.

SUSAGNA (*amb mofa*). — No, no parla per tu: parla per mi.

CRISPÍ. — Ja es prou que en un llogaret de quatre cases com aquest no s puga estar un moment en pau!

JANETA. — No hi hagués males llengües!

CRISPÍ. — No ho diguis, que es una vergonya.

SUSAGNA. — Ja hi tornem? Que callem, eh?

JANETA. — Com si no tingués raó i motius per dir-ho.

SUSAGNA. — Ja serà mellor que jo calli i no digui re.

JANETA. — Sí que val més callar, en lloc de dir bestieses.

CRISPÍ. — Doncs, calla, dòna.

(*En Timoteu ix del casal amb la safata i l'ampolla.*)

JANETA. — Qui m vulga que m prengui, i qui no, que m deixi.

CRISPÍ. — Psit, psit! Prou, dòna, prou!

TIMOTEU (*apart*). — An aqueixa casa no hi torno més. Quina culpa hi tinc si aquesta aigua no val re? Podré donar lo que no tinc? Volen trobar al camp les exquisitats de ciutat! Beneits! Els esperits, els elixirs, les quintessències? Enganya-bobos! L'aigua, la quina i el mercuri són lo cardinal de la medicina. (*Se fica a la farmacia.*)

CRISPÍ (*a la Janeta*). — Hi deu haver algú maltalt a casa donya Gertrudis.

- JANETA (*amb menyspreu*). — Sí, aquella hermosura de noia!
- SUSAGNA (*fort*). — Pobra senyoreta!
- CRISPÍ. — Què té?
- JANETA. — Què ho sé jo, lo que s té? Es boja.
- SUSAGNA. — Jo sí que ho sé.
- CRISPÍ (*a la Susagna*). — Què?
- SUSAGNA (*recalcant*). — I aqueixa també hauria de saber-ho.
- JANETA. — Jo? Què n'haig de fer, jo?
- SUSAGNA. — Què n'has de fer? Que si està malalta es per culpa teva.
- JANETA (*aixecant-se verinosa*). — Per culpa meva?
- SUSAGNA. — Vés, que amb tu no s pot parlar.
- CRISPÍ (*aixecant-se*). — Voleu fer-me l favor d'explicar-me aqueix garbuix?
- JANETA (*a la Susagna*). — Hala, aboqueu mentides!
- SUSAGNA. — Ai, que no s'enfadi, pobreta!
- CRISPÍ (*a la Janeta*). — Deixa-la explicar.
- JANETA (*a la Susagna*). — Com ho sabeu vós?
- SUSAGNA. — Més val que calli.
- JANETA. — No, no: parleu.
- SUSAGNA. — No, no m fiquis els dits a la boca.
- JANETA. — No sereu dòna si no ho dieu.
- SUSAGNA. — Si tant ho vols, doncs, parlaré.
- CRISPÍ. — Psit, psit, que ve la senyora. No fem coses davant d'ella. (*S'entorna a treballar.*)
- JANETA (*retirant-se cap a casa seva; apart*). — No pararé fins que vomiti l per què m'ha dit allò.

SUSAGNA (*s'asseu i reprèn la feina; apart*). —
Vol que enraoni? Doncs me sentirà.
CRISPÍ (*id. id. id.*). — A veure si s posarà en
clar el misteri.

ESCENA III

LA GERTRUDIS I ELS CITATS

GERTRUDIS (*amb gravetat, a la Janeta*). — Noia:
ha tornat el seu germà?

JANETA (*desagradosa i fent camí*). — Sí, se-
nyora.

GERTRUDIS (*com abans*). — I D. Evarist també,
no?

JANETA (*també com abans*). — Es clar! I doncs?

GERTRUDIS. — Sab aont es aquest?

JANETA (*enfadada*). — Jo? Estigui bona. (*Se
fica a casa.*)

GERTRUDIS (*apart*). — Quins pocs modos!
(*Alt.*) Crispí!

CRISPÍ (*alçant-se*). — Mana, senyora?

GERTRUDIS. — Sab aont es D. Evarist?

CRISPÍ. — No, senyora. Tal com dic.

GERTRUDIS. — Faci-m el favor de veure si es a
l'hostal.

CRISPÍ. — Serà servida. (*Se n'hi va.*)

SUSAGNA (*baixet*). — Donya Gertrudis!

GERTRUDIS. — Què vol?

SUSAGNA (*alçant-se*). — Dues paraules.

GERTRUDIS. — Que n sab alguna cosa vostè?

SUSAGNA. — Moltes. Tinc molt que dir-li.

GERTRUDIS. — Déu meu! No m dona pocs
mals-de-cap! He sorprès unes cartes... Di-
gui, corri, ilumini-m, li agrairé.

SUSAGNA. — Aquí al carrer? Si vol que vingui
a casa seva...

GERTRUDIS. — Voldria veure de primer an ell.

SUSAGNA. — O si vol entrar a casa meva...

GERTRUDIS. — Millor. Deixi tornar el sabater.

SUSAGNA. — Ja ve.

(En Crispi surt.)

GERTRUDIS. — Què diu?

CRISPÍ. — No hi es, senyora. L'esperaven a
dinar i no hi ha comparegut.

GERTRUDIS. — Però bé ha tornat de caçar.

CRISPÍ. — De caçar, sí, senyora: jo bé l'he vist.

GERTRUDIS. — Doncs aont pot ser?

SUSAGNA (*guaitant-hi*). — Al cafè no hi es.

CRISPÍ (*guaitant la farmacia*). — A ca l'apote-
cari tampoc.

GERTRUDIS. — Vegi, miri. El poblet es petit:
vegi si l troba.

CRISPÍ. — Corrents.

GERTRUDIS (*an en Crispi*). — Si l trobés, di-
gui-li que m pressa veure-l i que m trobarà
a la merceria.

CRISPÍ. — Serà servida. *(Fa com qui sen va i
espia.)*

GERTRUDIS. — Anem, que daleixo per saber.
(Se fica a la botiga.)

SUSAGNA. — Passi, passi. Sentirà quines coses!
(*Id.*)

ESCENA IV

EN LLIMONETA, EN CRISPÍ I EN CORONAT

CRISPÍ (*an en Llimoneta*). — Que m sabrieu dir per ont roda D. Evarist?

LLIMONETA. — No soc criat teu, noi.

CRISPÍ. — Com si no s pogués estar en alguna taula del cafè, allí dintre!

LLIMONETA. — Que no li veuries, si hi fos?

CRISPÍ (*fent fastics*). — Ex! Quina llimona!

LLIMONETA. — Què vols dir, eh? (*Amenaçant-lo.*)

CRISPÍ. — Vine, vine, a fer-te adobar les sabates! (*Sen va.*)

LLIMONETA. — Beneit! Ara correré a dir-li que D. Evarist es a l'hort de casa. Quan l'home està tant entretingut, aniré a destorbar-lo. Ara hi corro! Ximple! (*Cridant.*) Hostaler!

CORONAT (*apareixent a la porta*). — Què falta?

LLIMONETA. — De part de D. Evarist, dieu al senyor baró que dini i no l'esperis, que està molt ocupat i no pot venir.

CORONAT. — Ja podeu dir-li que s podia estalviar el missatge, que l senyor baró ja està acabant de dinar.

LLIMONETA. — Quan el vegi ja li diré. (*Fa per anar-sen.*)

CORONAT. — Escolteu, si us plau.

LLIMONETA. — Què hi ha?

CORONAT. — No heu sentit pas a dir si algú ha trobat un vano?

LLIMONETA. — Jo no.

CORONAT. — Si ho sentissiu dir, aviseu-me, oi?

LLIMONETA. — No faltaré. Que l'heu perdut vós?

CORONAT. — Jo l tenia i no sé com rediable se m'ha perdut. Algun gamarús me l'ha pres, i els ases dels meus dependents no saben ni dir-me qui ha vingut a comprar vi. Però si arribo a descobrir-lo, si l'atrapo! Espero de vós, eh? (*Entra.*)

LLIMONETA. — Pel meu cantó hi faré ls impossibles. (*Anant-sen.*)

ESCENA V

EN LLIMONETA, EL COMTE, A LA FINESTRA DE
L'HOSTAL, I DESPRÉS LA JANETA

EL COMTE. — Sí que ho es. (*Cridant.*) Ei, cafeter!

LLIMONETA (*tombant-se*). — Senyor...

EL COMTE. — Porti-us dos cafès. Ben bons, eh?

LLIMONETA. — Per qui, senyor?

EL COMTE. — Per mi.

LLIMONETA. — Tots dos per vostè?

EL COMTE. — No: un per mi i un altre pel senyor baró.

LLIMONETA. — Serà servit.

EL COMTE. — Cuiti, i fet exprés, sent? (*Desapareix.*)

LLIMONETA (*apart*). — Poc te l duria si no hi hagués el baró, que paga.

JANETA (*eixint sense la filosa*). — Hola, Llimoneta!

LLIMONETA. — També m'has de motejar dient-me llimoneta, tu?

JANETA. — I ara! No us enfadeu. Si us digués nap, carbassa, sindria o auberginia, encara!

LLIMONETA. — Apa: ja no n sabs més?

JANETA (*amanyagant-lo*). — Veniu, escolteu, dieu-me: que encara es allí D. Evarist?

LLIMONETA. — Aont vols dir?

JANETA (*amb un copet de colze*). — A casa vostra.

LLIMONETA. — A casa... meva?

JANETA (*enfadant-se una mica*). — Sí, a casa vostra.

LLIMONETA. — Mira, guaita a la sala, vès si li veus.

JANETA. — Arri! A l'hort.

LLIMONETA. — I ara? No n sé re, noia. (*La deixa i s fica a casa.*)

JANETA. — Garneu del diable! Si tinc la filosa, li enforco l coll.

ESCENA VI

L'EVARIST, VENINT DEL CAFÈ, LA JANETA
I DESPRÉS EN CORONAT

EVARIST (*a la Janeta*). — Noia! Noia! Que content! Quina sort!

JANETA. — Ei, ei! Què vol dir aqueixa alegria?

EVARIST. — Què? Que soc l'home més felïç de l'univers.

JANETA. — Alça! Han fet les paus? Me n'alegro. Espero, doncs, que vostè, ara, l'obligarà a demanar-me perdó de l'afront que ella m'ha fet.

EVARIST. — Sí, tot lo que vulguis. Es que la Candida sospitava de tu. Sabia que jo t'havia donat el vano, es creia que l'havia comprat per tu i no per ella, i estava gelosa de tu i de mi.

JANETA. — Gelosa de mi?

EVARIST. — De tu, de tu.

JANETA (*vers el casal*). — Hala, rabía, rabía!

EVARIST (*expressiu i rapit*). — Se volia casar amb un altre per despit, per venjança, per desesperació. M'ha ovirat i ha caigut en basca. He estat una bella estona sense poder-la veure; però, després, per sort meva, la seva tia ha sortit de casa. Llavors, la Candida ha baixat al seu jardí, jo he trencat el

voral de rosers, he saltat la paret, m'he agenollat als seus peus, he plorat, he suplicat, l'he convençuda i torna ser meva, meva: no hi ha re que témer.

JANETA (*amb despit mal dissimulat*).—Me n'alegro, sí, molt, molt! Me fa molt pler! Serà seva, sempre seva! Cregui que m fa contenta, que n tinc una satisfacció.

EVARIST.—No més ha posat una condició.

JANETA.—Una condició, díu?

EVARIST.—Per assegurar-se dels meus juraments i al mateix temps de la teva ignorància, i per poder-te dar les satisfaccions degudes, vol que jo li presenti l vano.

JANETA (*apart*).—Ara sí que l'hem fregida!

EVARIST (*encara expressiu i ràpid*).—Això m'interessa molt i a tu també, sino semblaria que l'hagués comprat per tu, i no t faria pas gaire favor, eh? Però jo ja sé que tu ets una noia de seny i prudenta. Fes-me, doncs, el favor del vano.

JANETA (*tota confosa*).—Senyor... Oh! Es que... no l tinc.

EVARIST.—Ja ho veig que tens raó, sí. Jo te l'havia regalat. Si no m trobés en aquest tripijoc, poc te l demanaria, creu. Vaja, ja ten compraré un altre, dòna! Un altre de molt millor; però, permor de Déu, ara torna-m el que t'he dat, cuita.

JANETA.—Es que li asseguro que no l tinc.

EVARIST (*amb veemència*).—Janeta, se tracta de la meva vida i de la teva reputació.

JANETA. — Oh! Es que li juro i rejuro per lo
 més sagrat que no l tinc, cregui.

EVARIST (*amb foc*). — Déu del cell Doncs, què
 n'has fet?

JANETA. — Al saber que jo l tenia, se m'han
 tirat damunt com tres goços rabiosos...

EVARIST. — Qui?

JANETA. — El meu germà.

EVARIST (*corrent a casa d'aquest a cridar-lo*).
 — Magí!

JANETA. — No, esperi-s: en Magí no l té.

EVARIST (*picant de peus*). — Doncs qui?

JANETA. — Jo l'he dat an en Crispí...

EVARIST (*corrent a casa d'aquest*). — Crispí!

JANETA. — Però vingui, escolti.

EVARIST. — Me fas perdre l seny.

JANETA. — En Crispí ja no l té.

EVARIST. — Però, qui l té, doncs? Qui l té?
 Diga-ho d'un cop.

JANETA. — Aquell murri d'hostaler, en Coronat.

EVARIST (*a l'hostal*). — Coronat. Tot seguit,
 surti.

CORONAT. — Senyor...

EVARIST. — Dongui-m el vano.

CORONAT. — Quin vano?

JANETA. — Aquell que tenia jo i que es del
 senyor.

EVARIST. — Cuiti, depressa, no perdem temps.

CORONAT. — Me sab molt greu, senyor, però...

EVARIST. — Però, què?

CORONAT. — Que no l trobo enlloc.

EVARIST. — Que no l troba enlloc?

CORONAT. — Distretament l'he posat damunt d'una bóta, l'he deixat allí, men só anat, he tornat i ja no l'he vist més. Me l'ha d'haver pres algú.

EVARIST. — S'ha de trobar!

CORONAT. — Aont? Ho he remenat tot.

EVARIST. — Dèu, vint, trenta zequins podrien fer-lo aparèixer.

CORONAT. — Lo que no hi es, no hi es.

EVARIST. — Malviatge!

CORONAT. — Li dic que m dol, però què vol que hi faci? (*S'entorna.*)

EVARIST (*contra la Janeta*). — Tu m mates, m'ensorres.

JANETA. — Jo? Quina culpa hi tinc jo?

ESCENA VII

LA CANDIDA, DESDE LA TERRAÇA, I'ELS CITATS

CANDIDA (*crident-lo*). — Evarist!

EVARIST (*apart*). — Ella! Déu! Estic perdut!

JANETA. — Què dimoni! Per això s'ha d'acabar el món?

CANDIDA. — Evarist!

EVARIST (*acostant-s'hi*). — Ai, estimada! Si sabs quin trasbals passo! Estic desesperat.

CANDIDA. — Vol dir que no pot haver el vano, eh?

JANETA (*apart*). — Fumet, com ho endevina!
De cop!

EVARIST. — Tot se conjura contra mi. I cregui
que es ben cert: el vano s'ha esgarriat i
fins ara no s troba.

CANDIDA. — Ja m'afiguro ont deu ser.

EVARIST. — Aont? Aont? Ah! Si vostè m do-
nés la pista...

JANETA (*a l'Evarist*). — Calli, potser algú ja
l'ha trobat.

EVARIST (*a la Janeta*). — Veiam, escoltem.

CANDIDA. — Aqueix vano l deu guardar aque-
lla a qui vostè l'ha dat. No li vol tornar i
té raó.

JANETA (*a la Candida*). — S'equivoca.

CANDIDA. — Calli vostè!

EVARIST. — Li juro pel meu honor...

CANDIDA. — Prou, Evarist, prou. Ja tinc el
meu determini pres. M'extranya molt que
vostè m posés al nivell d'una qualsevol, ho
sent? (*Sen va.*)

JANETA (*vers la terraça*). — Una qualsevol?
Què vol dir amb això?

EVARIST (*a la Janeta*). — Al botavant! Tu m
causaras la mort, la meva desgracia.

JANETA. — Ep, ep! Tingui compte amb el
parlar!

EVARIST. — Ella ja té l seu determini pres?
Doncs jo pendré l meu. Esperaré l meu
rival i l'atacaré espasa en mà: o ell o jo.

(*A la Janeta.*) Tot això per culpa teva.

JANETA. — Ah! Ja està dit: val més que men

vagi. Tinc por que s torna boig. (*Sen va tot xano-xano a casa.*)

(*L'Evarist, tot groc i fent tentines, arriba fins a una cadira del cafè i s'hi deixa caure desmaiat.*)

JANETA (*que s'ha tombat, veient-lo caure aixís*).

— Què té? Què li passa? Ai que s mor l'infeliç! Es mor, es mor! (*Cridant*). Correu, correu! Ei, Magí! Cafeter! Veniu!

ESCENA VIII

EN LLIMONETA, AMB LES DUES TACES DE CAFÈ PER DUR A L'HOSTAL. EN MAGÍ, ACUDINT A SOCÓRRER L'EVARIST. EN CRISPÍ, EN TIMOTEU I ELS CITATS, I DESPRÉS EL COMTE.

CRISPÍ. — Ah! Es aquí D. Evarist? Què li ha passat?

JANETA (*an en Llimoneta*). — Aigua! Aigua!

CRISPÍ (*corrent cap a casa seva*). — No, vi, vi!

LLIMONETA. — Doneu-li vi. Jo vaig a dur això a l'hostal. (*Sen va.*)

MAGÍ. — Coratge, coratge, D. Evarist. S'ha cansat caçant.

JANETA. — No es la cacera, no. Té l cor fletxat. Vet-aquí l seu mal.

TIMOTEU (*sortint de la farmacia*). — Què passa?

MAGÍ. — Vingui, acosti-s.

JANETA. — Ajudi-ns a socórrer el senyoret.

TIMOTEU. — Què li ha agafat?

JANETA. — Un accident.

TIMOTEU. — Oh! Doncs se l'ha de sagnar.

MAGÍ. — Ja n sabrà vostè?

TIMOTEU. — Quan convé sé fer de tot. (*S'entorna a dins.*)

JANETA. — Ai, que l farà malbé, pobret!

CRISPÍ (*tornant amb una ampolla*). — Alça, que això l retornarà. Es un vi que té cinc anys.

JANETA. — Sembla que ja s revé un xic.

CRISPÍ. — Oh! Això fa resucitar els morts.

MAGÍ. — Apa, apa, coratge.

TIMOTEU (*tornant amb un got, bènes i una navaja*). — Som-hi. Correu, despulleu-lo.

MAGÍ. — Aont va amb una navaja?

TIMOTEU. — En cas necessari serveix més que cap llanceta.

CRISPÍ. — Una navaja?

JANETA. — Una navaja?

EVARIST (*pateticament, alçant-se*). — Qui m vol assassinar amb una navaja?

JANETA. — D. Timoteu.

TIMOTEU. — Insolenta! Jo no assessino ningú, i quan un hom fa lo que pot i lo que hi sab, ningú ha de criticar-ho. Crideu-me una altra vegada i ja esperareu, ja! (*S'entorna amb tot lo que ha dut.*)

MAGÍ. — Vol entrar a casa, senyoret? Podrà ajeure-s al meu llit.

EVARIST. — Porteu-me aont volgueu.

MAGÍ. — Prengui l meu braç, agafi-s.

EVARIST. — Ui! Més valdria que m morís.
(*Anant-sen de bracet amb en Magí.*)

JANETA (*apart*). — Això rai: si s vol morir, que cridi l'apotecari. (*Seguint-los.*)

CRISPÍ (*crident-la*). — Janeta!

JANETA. — Què vols?

CRISPÍ. — Dignes que li tens molta compassió an aqueix jove.

JANETA. — Faig lo que dec, perquè tu i jo som la causa de lo que passa.

CRISPÍ. — Tu, potser. Però jo? Què hi tinc que veure?

JANETA. — Permor d'aquell maleït vano. (*Sen va.*)

CRISPÍ (*apart*). — Maleït vano! I bé l remenen! Però me n'alegro per l'atrevit de l'hostaler. Que pateixi. Ara l'amagaré més que mai. Aont podria entafurar-lo, abans no m dugui algun embolic? (*Sen va al seu vetllador, ne treu el vano i se l'embutxaca.*) (*El Comte s passeja content d'haver dinat bé.*)

CRISPÍ (*s'avança portant el vano amb les mans creuades darrera; apart*). — Sí, sí: això serà lo millor.

EL COMTE. — Hola, Crispí!

CRISPÍ. — Servidor de vostra senyoria ilustríssima.

EL COMTE (*baixet*). — Ja m'has solat les sabbates?

CRISPÍ (*deixant veure l vano*). — Demà quedarà servit.

EL COMTE. — Què hi duus en aqueixa capseta?

CRISPÍ. — No ho sé pas. L'he trobada a terra,
al peu de l'hostal de la Costa.

EL COMTE. — Deixa-m'ho veure.

CRISPÍ. — Si es servit. (*Li entrega.*)

EL COMTE. — Oh! Un vano! Això es que algú
l'haurà perdut! I què n vols fer tu?

CRISPÍ. — Un vano, jo? Què vol que n faci?

EL COMTE. — Te l vols vendre?

CRISPÍ. — Vendre-l? Poc sabria quant demanar-
ne. Que li sembla que val gaire?

EL COMTE. — No ho sé, no hi entenc re. Té
figuretes... Però, una cosa trobada així,
ha de valer ben poc.

CRISPÍ. — Doncs jo voldria que valgués força.

EL COMTE. — Oidà! Per treure-n bon profit,
eh?

CRISPÍ. — No, senyor ilustríssim, no, cregui-m:
per tenir el gust d'oferir-lo a sa senyoria
ilustríssima.

EL COMTE (*tot content*). — Què dius, ara! A mi?

CRISPÍ. — Sinó que com no li serviria...

EL COMTE. — No, no: sempre té l seu merit, es
bonicoi... Vaja, grans mercès, s'estima. I
creu que, en lo que jo pugui, te protegiré.
(*Apart.*) Quan hagi de fer un present, me
farà quedar bé aquest vano.

CRISPÍ. — No més li demano una gracia.

EL COMTE (*apart*). — Hola! Ja m'ho temia:
aquests mai donen re de franc. (*Alt.*) Què
vols? Digues.

CRISPÍ. — Li suplico que no digui que li he
dat jo.

EL COMTE. — I re més?

CRISPÍ. — Re més.

EL COMTE (*respirant*). — Oh! Si tot queda reduït aquí.. Però, i perdona: per què no vols que sigui dit? No l'has pas pres d'algú?

CRISPÍ. — Só incapaç de semblant cosa, senyor.

EL COMTE. — Doncs per què no vols que sapiguen que me l'has dat? Si tu l'has trobat i ningú l demana, no n sé veure la raó.

CRISPÍ (*rient*). — Ui, prou la sé jo!

EL COMTE. — Quina? Veïam.

CRISPÍ. — Perquè festejo.

EL COMTE. — Ah, trutxe! Ja ho sé. Amb la Janeta.

CRISPÍ. — I si la Janeta sabés que jo tenia un vano i no li he regalat an ella, s'agraviaria.

EL COMTE. — I molt bé que has fet de no dar-l'hi. Aqueix vano no es per una pagesa. (*El fica a la capsa.*) No tinguis por: no ho descobriré. I a proposit: com te va la cosa amb la Janeta? De debò t'hi vols casar?

CRISPÍ. — Per què amagar-l'hi? Sí, senyor. Tant aviat com pugui. No penso en re més.

EL COMTE. — Éssent així, deixa-ho per mi. Si ho vols, us faig casar aquest vespre.

CRISPÍ. — De debò?

EL COMTE. — No sabs qui soc jo? Lo que val la meva protecció?

CRISPÍ. — És que com la pretén també l'hostaler...

EL COMTE. — En Coronat? En Coronat es un taril'larot. La Janeta t'estima?

CRISPÍ. — Uuui!

EL COMTE. — I doncs! A tu t'estima; an' en Coronat no l pot sofrir; confia en mi, home.

CRISPÍ. — Fins que m'ho vegi fet... Hi ha l seu germà que...

EL COMTE. — Que germà ni germà! Si la germana vol, què hi podrà l germà? La meva protecció: deixa-ho per mi.

CRISPÍ. — Ai, que l'hi estimaré! Men vaig corrents a enllestir-li les sabates.

EL COMTE. — Parla baixet. Escolta: n'hauré de menester aviat un parell de noves.

CRISPÍ. — Serà servit.

EL COMTE. — Però les vui pagar. Ho sents? No anessis a creure que... La meva protecció jo no la venc.

CRISPÍ. — Oh! Per un parell de sabates...

EL COMTE. — Vés, vés a treballar.

CRISPÍ. — Desseguida. (*Arrenca i es repensa aviat; apart.*) Ail! No m recordava de l'en-carrec de donya Gertrudis. Aniré a dir-li que D. Evarist es a casa la Janeta. (*Se fica a la merceria, mentres el Comte, que ha tornat a treure l vano, està molt embegut contemplant-lo.*)

EL COMTE. — Pseh! (*Amb menyspreu*). Ben mirat, no val la pena. Un vanet! Què pot valer? Set o vuit paolis? Si fos millor el regalaria a la Candida, ja que aquest matí se li ha trencat el seu. Però, per què no? Després de tot, no es pas tant dolent.

JANETA (*guaitant a la finestra; apart*). — Aiail!

No veig an en Crispí. Aont deu ser, ara?

EL COMTE. — Les figures no són ben pintades, però l dibuix encara pot anar.

JANETA (*apart*). — Què veig! El vano en mans del senyor comte! Deixa-m'ho anar a dir corrents a D. Evarist. (*Desapareix.*)

EL COMTE. — Bah! Mai ningú refusa re. Ja m'ho arreglaré.

ESCENA IX

EL BARÓ, SORTINT DE L'HOSTAL, EL COMTE,
I DESPRÉS EN LLUCIA

EL BARÓ. — Vaia un plantó, amic meu!

EL COMTE. — He vist que no tenia ganes d'enraonar...

EL BARÓ. — Sí, es veritat: encara no estic prou tranquil. Escolti: li sembla si podríem provar de veure altra vegada aquelles senyores?

EL COMTE. — Per què no? I calli, que se m'acut una bona idea. Escolti: vol que jo li faci un present? Un present amb el qual vostè podria fer una galanteria a la Candida?

EL BARÓ. — Quin present?

EL COMTE. — Recorda que aquest matí an ella se li ha romput el vano?

EL BARÓ. — Així m'ho han dit.

EL COMTE. — Doncs aquí té un vano nou de trinca. Hi anem i vostè l'hi entrega. (*Donant-lo al Baró.*) Miri-l, miri-l, que no es pas dolent.

EL BARÓ. — Li sembla, doncs, que...

EL COMTE. — Sí, dongui-l com cosa propia. Jo no men vui fer cap merit. L'ueixi-s vostè.

EL BARÓ. — Accepto i li agraeixo; però faci-m el favor de dir-me quant li ha costat.

EL COMTE. — Què n'ha de fer, home!

EL BARÓ. — Home! L'hi vui pagar.

EL COMTE. — I deixi-ho córrer. No caldria sinó! Vostè també m'ha donat aquelles pistoles.

EL BARÓ. — No sé què dir-li. Moltes gracies. (*Guardant-sel i apart.*) D'aont dimoni l'haurà tret aquest vano? No puc creure que l'hagi comprat.

EL COMTE. — Eh? Què li sembla, si soc oportú, si soc previsor? En aquests moments, una galanteria així... Ne tinc tota una sala plena de galanteries així per les dònnes. (*Rient.*) I, ara, anem, no perdem temps. (*Corre i truca al casal.*)

LLUCIÀ (*desde la terraça*). — Què se li ofereix?

EL COMTE. — Voldriem veure les senyores.

LLUCIÀ. — La senyora es fòra i la senyoreta està descansant.

EL COMTE. — Cuiti, vegi si la pot cridar.

LLUCIÀ. — Si vostè s'hi empenya... (*Sen va.*)

EL COMTE. — Ha sentit?

- EL BARÓ. — Vol dir que n'hi ha per estona. Entraré a la farmacia, i mentrestant escriuré a Milan, que m convé. Si vol venir amb mi?
- EL COMTE. — No, no; no m'agrada entrar a casa d'aquell. Jo m quedaré aquí esperant l'avis del criat.
- EL BARÓ. — Perfectament. Així que vostè m signi, soc amb vostè.
- EL COMTE. — Confii en mi.
- EL BARÓ (*apart*). — Ni en tu ni en la tia ni en la neboda. (*Se fica a la farmacia.*)
(*El Comte s'asseu i obre l llibre de sempre.*)

ESCENA X

L'EVARIST I EL COMTE

- EVARIST. — Tinc el gust de saludar-lo, senyor comte.
- EL COMTE. — Déu lo guard. (*Llegint i rient.*)
- EVARIST. — Si m permet dues paraules...
- EL COMTE (*encara llegint*). — Un moment, un moment.
- EVARIST (*apart*). — Si no té l vano a la mà, com començo?
- EL COMTE (*s'aixeca rient, s'embutxaca l llibre i avança*). — Aquí m té. Què se li ofereix?
- EVARIST (*observant si li veu el vano*). — Perdoni si m'he permès interrompre-l.

EL COMTE. — Això rai! La falla ja l'acabaré de llegir més tard.

EVARIST (*com abans*). — No voldria pas que m tractés d'impertinent.

EL COMTE (*mirant-se*). — Què mira? Es que duc alguna taca?

EVARIST. — Perdoni. M'han dit que vostè té un vano.

EL COMTE. — Un vano? (*Embarbussant-se.*) Sí, es veritat. Que l'ha perdut vostè, potser?

EVARIST. — Sí, senyor: jo l'he perdut.

EL COMTE. — Però tants i tants n'hi ha de vanos! Com pot dir que sigui aquest?

EVARIST. — Si té la bondat de deixar-mel veure...

EL COMTE. — Ho sento, amic meu, però ha fet tard.

EVARIST. — Com tard?

EL COMTE. — Es que ja no l tinc.

EVARIST. — Que ja no l té?

EL COMTE. — Ja l'he donat.

EVARIST (*enfadant-se*). — A qui l'ha donat?

EL COMTE. — Ah! Això sí que no l'hi diré.

EVARIST. — Senyor comte, me convé saber-ho: necessito aquell vano i vostè m dirà qui l té.

EL COMTE. — Doncs li repetesc que no.

EVARIST (*insolentant-se*). — Ja ho veurem. Vostè ho dirà.

EL COMTE. — Com! Gosa faltar-me?

EVARIST (*amb calor*). — Ho dic i ho sostindrè: lo que vostè fa es indecent.

EL COMTE (*id.*). — Miri que tinc un parell de pistoles carregades!

EVARIST. — I què se m'endona a mi de les seves pistoles? Vui el vano.

EL COMTE. — A què tant d'escandol per un vanot que no valdrà ni cinc paolis?

EVARIST. — Valgui lo que valgui, vostè no sab lo que m costa, ni lo que jo daria per recobrar-lo. Anc que fos cinquanta sequins.

EL COMTE. — Cinquanta sequins?

EVARIST. — L'hi prometo, l'hi juro. Si s pogués recuperar, ne daria cinquanta sequins.

EL COMTE (*apart*). — Diable! Cal que sigui pintat pel Tiziano o per en Rafael d'Urbino.

EVARIST. — Vaja, senyor comte, faci-m aqueix favor, dongui-m aquest gust!

EL COMTE. — Veuré si s pot recobrar, però ho veig molt difícil.

EVARIST. — Si qui l té l vol donar per cinquanta sequins, disposi-n tot seguit.

EL COMTE. — Si jo l tingués, semblant proposició m'ofendria.

EVARIST. — No n dubto gens. Però potser la persona que l té no s'ofendria gens.

EL COMTE. — Oh, sí! La que l té, igual que jo. Li asseguro, amic meu, que m posa en un conflicte.

EVARIST. — Doncs fem-ho d'una altra manera. Veu aquesta tabaquera d'or? Pesa cinquanta-quatre sequins, i ara afegeix-hi les mans, que costen el doble. Però no hi fa re: la

dono ben a gust a cambi del vano. Tingui.
(*L'hi dóna.*)

EL COMTE. — Que hi ha diamants, potser, en el vano? Jo no n'hi he vist cap.

EVARIST. — No té cap diamant, no val re, però per mi es un tresor.

EL COMTE. — Haurem de veure si l puc aconseguir, vaja.

EVARIST. — L'hi prego, l'hi suplico, l'hi agrairé molt.

EL COMTE. — Esperem aquí. (*Apart.*) M'he ben embolicat, a fe! (*Alt.*) Faré tot lo que puga... Ah! En cambi del vano, vol que dongui la tabaquera, eh?

EVARIST. — Sí, sí: ja pot donar-la.

EL COMTE (*s'encamina*). — No s mogui d'aquí. (*Tornant.*) I si aquella persona m tornés el vano i no volgués la tabaquera?

EVARIST. — Però, senyor, la tabaquera ja l'he dada a vostè: faci-n l'ús que vulga.

EL COMTE. — En absolut?

EVARIST. — Absolutament.

EL COMTE (*allargant-li les faules*). — Tingui, per si s vol entretenir.

(*L'Evarist fulleja l volum tot distret.*)

EL COMTE (*anant-sen; apart*). — El baró es tot un cavaller i un bon amic. Si s tractés de moneda, jo no l'acceptaria; però una tabaquera d'or? Això es un present aristocràtic. (*Alt.*) No s mogui, eh? (*Se fica a la farmacia.*)

ESCENA XI

EN CRISPÍ, VENINT DE LA MERCERIA,
I ELS CITATS

CRISPÍ (*apart*). — Hola! Aquí l tenim. (*Alt.*)
Déu lo guard, senyor. Donya Gertrudis
voldria enraonar amb vostè. Es a la merce-
ria i diu que si faria l favor d'entrar-hi,
que l'espera.

EVARIST. — Digui an aqueixa senyora que amb
molt gust, però que tingui ella la bondat
d'esperar a que hagi vingut una persona
que m pressa veure.

CRISPÍ. — Serà servit. I que tal, ja s troba bé?

EVARIST. — Molt millor, gracies a Déu.

CRISPÍ. — Me n'alegro molt. I la Janeta...
també?

EVARIST (*admirat*). — Crec que sí.

CRISPÍ. — Es una bona noia la Janeta.

EVARIST. — Ah, sí! I ja sé que l'estima molt a
vostè.

CRISPÍ. — Oh! I jo també an ella, sinó que...

EVARIST. — Què?

CRISPÍ. — M'han dit certes cosetes que...

EVARIST. — De mi?

CRISPÍ. — De vostè, sí, ja que ho vol.

EVARIST. — Hereu, jo soc un cavaller i ella una
noia honrada.

(*El Comte apareix a la porta de la farmacia.*)

EVARIST (*veient-lo venir, an en Crispí*).—Vagi, i digui a donya Gertrudis que tot seguit vinc.

CRISPÍ (*tot xano-xano i apart*).—Vaja, no hi ha re: jaestic assegurat, ja. (*Quasi a frec del comte.*) Li recomano lo de la Janeta.

EL COMTE.—No t faltará la meva protecció.

CRISPÍ.—No men veig l' hora. (*Entrant.*)

EVARIST.—Com ha anat això? (*Tornant-li les faules.*)

EL COMTE.—Aquí té l vano.

EVARIST (*prenent-lo amb avidesa*).—Oh! Gracies! Quan l'hi agraeixo!

EL COMTE.—Miri si es el seu.

EVARIST.—Sí, sí, ja ho crec. (*Vol anar-sen.*)

EL COMTE.—I la tabaquera?

EVARIST.—No n parlem més. Mani sempre. (*Se fica corrents a la merceria.*)

EL COMTE.—L'altre s'ha disgustat una mica; però, ca! Quan li he dit que l'entregaria jo en nom seu, ja li ha passat. Ne compraré un de tres o quatre paolis i farà l mateix fer.

CRISPÍ (*tornant*).—Es a dir, senyor comte, que m pot dar bones esperances?

EL COMTE.—Soperbes, home. Precisament avuiestic de sort: tot me surt divinament.

CRISPÍ.—Ai que bé! Així li anés lo meu.

EL COMTE.—Tot seguit ho veuras. (*Cridant-la.*) Janeta! Noia!

JANETA (*sortint de casa seva*). — Què se li ofereix? (*Amb mal modo.*) Què vol? Digui.

EL COMTE. — No tanta furia, no tant calor! Voldria ajudar-te a casar.

JANETA. — No l necessito a vostè, per això.

CRISPÍ (*al Comte*). — Sent què diu?

EL COMTE (*an en Crispí*). — Espera-t. (*A la Janeta.*) Voldria casar-la a gust meu.

JANETA. — Doncs no m'hi avinc.

EL COMTE. — Amb en Crispí.

JANETA (*contenta*). — Amb en Crispí?

EL COMTE. — Què hi dius?

JANETA. — Ah! Amb aquest sí, amb tota l'ànima, de tot cor.

EL COMTE (*an en Crispí*). — El veu l'efecte de la meva protecció?

CRISPÍ. — Sí, senyor, sí, ja l veig.

ESCENA XII

EN MAGÍ, VENINT DE SA CASA, I ELS CITATS

MAGÍ. — Aul Què hi fas aquí?

JANETA. — Què n'has de fer tu?

EL COMTE. — La noia s'ha de casar baix els auspicis de la meva protecció.

MAGÍ. — Conformes, molt content, i tu hi consentiras, si t plau per força.

JANETA (*amb serietat*). — Oh! Sí, de bona gana.

MAGÍ. — Es lo que t convé.

JANETA. — I perquè vegis si ho faig, dono la mà an en Crispí.

MAGÍ (*frisós*). — Senyor comte?

EL COMTE (*amb calma*). — Deixeu fer.

MAGÍ. — No l'haviem promesa a l'hostaler?

ESCENA XIII

EN CORONAT, VENINT DE L'HOSTAL, I ELS CITATS

CORONAT. — No parlaven de mi?

MAGÍ. — Veniu, escolteu. El senyor voldria que ma germana s casés amb...

CORONAT (*furiós*). — Senyor comte!

EL COMTE. — Jo soc just, un protector racional, humà. Aquesta noia no us vol, i jo no puc, no dec ni vui usar violència.

JANETA. — Sí, senyor, sí: jo vui en Crispí, mal que ls pesi a tots plegats.

CORONAT (*an en Magí*). — Què hi dieu vós?

MAGÍ (*an en Coronat*). — I vós?

CORONAT. — Que tant se m'endona. Qui no m vol, no m mereix pas.

JANETA. — Ja està dit.

EL COMTE (*an en Crispí*). — Veus la meva protecció?

CORONAT. — Senyor, li he portat l'altre barril de vi, sent?

EL COMTE. — Vinga l compte i us pagaré. (*Di-ent això treu la tabaquera d'or i polsa.*)

CORONAT (*apart*). — Té la tabaquera d'or. Me pagarà. (*Sen va.*)

MAGÍ (*a la Janeta*). — Queda, doncs, fet a gust teu?

JANETA. — Sembla que sí.

MAGÍ. — Si un dia ten penedeixes, amb el pe-cat la penitència.

EL COMTE. — No sen penedirà mai: tindrà la meva protecció.

MAGÍ. — Pa, pa, cal; no protecció. (*S'entorna.*)

ESCENA XIV

EL BARÓ, DESDE LA FARMACIA, I ELS CITATS;
I LA JANETA I EN CRISPÍ TORNANT A TREBALLAR

EL BARÓ. — I doncs, senyor comte, ha vist la Candida? Li ha donat ja l vano? Per què no ha volgut que tingués jo l gust d'ofe-rir-l'hi?

JANETA (*apart*). — Com! No l'ha vista D. Eva-rist?

EL COMTE. — A la Candida no l'he vista enca-ra, i per lo que toca al vano, com que n tinc d'altres, n'hi he destinat un de millor Ah! Aquí ve donya Gertrudis.

ESCENA XV

LA GERTRUDIS, L'EVARIST I LA SUSAGNA,
VENINT DE LA MERCERIA, I ELS CITATS

GERTRUDIS (*a la Susagna*). — Faci-m el favor de fer baixar la meva neboda. Digui-li que hem de parlar, que vingui aquí.

SUSAGNA. — Al moment. (*Va al casal, truca, l'obren i entra.*)

GERTRUDIS (*baixet a l'Evarist*). — No voldria pas que l comte i el baró vinguessin a casa. An aquesta hora podem parlar aquí.

EL COMTE. — Senyora, ara anavem a veure-les.

GERTRUDIS. — Gracies. Com que es hora de passeig, pendrem un xic la fresca.

EL BARÓ (*mal-carat*). — Benvingut, D. Evarist.

EVARIST (*bruscol*). — Servidor de vostè.

ESCENA ULTIMA

LA CANDIDA, LA SUSAGNA I ELS CITATS

(*La Susagna torna a treballar.*)

CANDIDA. — Diu que m demana, tia?

GERTRUDIS. — Sí, que anirem a donar un tom.

CANDIDA (*apart*). — Aquell pèrfid aquí? (*Per l'Evarist.*)

GERTRUDIS. — Com vas sense vano?

CANDIDA. — No sab que aquest matí se m'ha trencat?

GERTRUDIS. — Ah! Sí, es cert. Si n poguessim trobar un altre...

EL BARÓ (*cop de colze al Comte; apart*). — Aprofiti l moment, home.

EL COMTE (*baixet*). — No, davant dels altres, no.

GERTRUDIS. — Evarist: no n tindria pas un per casualitat?

EVARIST. — Oh, sí! Al seu servei està. (*L'ensenya a la Gertrudis, sense donar-li.*)

(*La Candida s tomba d'esquena amb desdeny.*)

EL BARÓ (*baixet al Comte*). — El nostre...

EL COMTE (*al Baró*). — Fugi, home!

EL BARÓ. — Per què no l treu?

EL COMTE. — No, ara, no.

GERTRUDIS. — Noia, que no veus lo que t'ofereix D. Evarist?

CANDIDA. — No, senyora, perdoni: no l neces-sito.

EL COMTE (*al Baró*). — Ho veu? No accepta.

EL BARÓ (*al Comte*). — Dongui-m el seu, dongui.

EL COMTE (*al Baró*). — Que vol buscar un conflicte?

GERTRUDIS (*a la Candida*). — Se pot saber per què no vols aqueix vano?

CANDIDA (*a la Gertrudis, remarcant*). — Perquè no es el meu, perquè no m'estava destinat, i perquè ni a vostè ni a mi ns està bé acceptar-lo.

GERTRUDIS. — Vegi, vegi què diu aquesta senyoreta. Justifiqui-s, si pot.

EVARIST. — Si sem permet, així ho faré.

CANDIDA (*vol anar-sen*). — Amb permís...

GERTRUDIS. — Queda-t aquí: jo t'ho mano.
(*La Candida no s mou.*)

EL BARÓ (*al Comte*). — Quin embolic hi ha aquí?

EL COMTE (*al Baró*). — No ho sé, no ho entenc.

EVARIST (*a la Susagna*). — Susagna: coneix aquest vano?

SUSAGNA. — Sí, senyor. Es el que m'ha comprat aquest matí, i que jo, trista de mi, he pensat que l comprava per la Janeta.

JANETA (*a la Susagna*). — Així m'agrada, que sapigueu confessar les vostres culpes.

SUSAGNA. — Sí, jo les confesso, i així tu apendras de mi a dir veritat. Que no hi havia un punt de raó per creure que D. Evarist te l'havia donat a tu?

EVARIST (*a la Janeta*). — Per què li havia dat jo a vostè, aquest vano? Digui.

JANETA. — Perquè jo l fes a mans de la senyoreta; però com que ella, quan jo anava a fer-ho, m'ha afrontat i no m'ha deixat dir res... Jo prou volia tornar-li a vostè, vostè no ho ha volgut, i jo l'he dat an en Crispí.

CRISPÍ. — Jo he relliscat i en Coronat me l'ha pres.

EVARIST. — Aont es en Coronat? I com, després, ha sortit de les mans d'ell?

CRISPÍ (*deixant la feina i acostant-se*). — Psit! No cal cridar-lo. Com que ell no hi es, ja ls diré la veritat. Quan tant cremat estava, he entrat a l'hostal a comprar vi. Per casualitat veig el vano, i jo que l prenc.

EVARIST. — I què n'ha fet? Veïam.

CRISPÍ. — Un present al senyor comte. (*Fugint de nou a treballar.*)

EL COMTE. — I jo un present al senyor baró.

EL BARÓ (*enfadat*). — Però me l'ha pres després.

EL COMTE. — Sí, i l'he tornat al senyor. (*A don Evarist.*)

EVARIST. — I jo l'ofereixo a vostè.

(*La Candida fa una reverència, pren el vano i, rient, s'acontenta tota.*)

EL BARÓ (*al Comte*). — Però, quin garbuix! Quin joc es aqueix? Permor de vostè jo estic en ridicol.

EL COMTE. — Me la pagarà, D. Evarist, me la pagarà!

EVARIST. — Vaja, vaja, senyor comte, calmi-s. Siguem amics: dongui-m una polsada de rapè.

EL COMTE. — Jo soc fet així. A les bones, aviat sem guanya: les sangs sem refreden tot seguit.

EL BARÓ. — Ja les hi escalfaré jo, doncs.

GERTRUDIS. — Senyor baró...

EL BARÓ (*a la Gertrudis*). — I vostè, senyora, es que també s vol divertir amb mi?

GERTRUDIS. — Perdoni: vostè m coneix poc, senyor. No m permeto aquestes llibertats amb ningú; i a vostè no li he faltat un moment. He escoltat la seva proposició, la meva neboda l'ha escoltada també, l'acceptava, i jo ho consentia amb molt gust.

EL BARÓ. — I vostè, senyoreta, per què ilusionar-me? Per què m'havia d'enganyar?

CANDIDA. — Vostè m perdonarà. Jo estava marejada per dues passions contraries. La venjança m llençava cap a vostè, l'amor me reprèn per l'amic Evarist.

EL COMTE. — D'això n soc ben innocent.

EVARIST (*al Baró*). — Si vostè no hagués sigut tant atrevit i hagués sigut més franc amb mi, no s trobaria en aquest cas.

EL BARÓ. — Sí, es veritat: confesso l meu error, i condemno la meva lleugeresa; però detesto també l'amistat i la conducta del senyor comte. (*Saluda i sen va.*)

EL COMTE. — Cah! cah! Bromeja. Som amics. Els nobles ja ns coneixem. Endavant la boda, que s faci l casament.

(*La Candida s venta amb el vano.*)

GERTRUDIS (*a la Candida*). — Ja estas contenta amb aqueix vano tant sospirat, eh?

CANDIDA. — Ai, sí! No sé pas com ponderar-ho.

GERTRUDIS. — Ditxós vano! Ja ls dic que ns ha fet rodar bé l cap a tots.

CANDIDA. — Que es de París aquest vano?

SUSAGNA. — Sí: de París ha vingut; l'hi asseguro.

GERTRUDIS (*a l'Evarist i al Comte*). — Anem. Els convido a sopar. Beurem a la salut de qui l'ha fet i remerciarem humilment als que ns han fet l'honor de compadir-nos.

TELÓ

UAB
Biblioteca de Lletres

OBRES DEL TRADUCTOR

NOVELES

La Papellona.	(Segona edició.)
L'Escanya-pobres.	(Tercera edició.)
Vilaniu.	(Agotada.)
La febre d'or.	(Agotada.)
La Bogeria.	
Pilar Prim.	(Segona edició.)

QUADROS EN PROSA

Croquis del natural.	(Agotada.)
Notes de color.	(Segona edició.)
De tots colors.	(Agotada.)
Figura y palsatge.	

TRADUCCIONS

La Desconsolada, de BENJAMÍ BARBÉ.	(Agotada.)
Memorias d'un nihilista, d'ISAAC PAULOUSKI.	
Un llibre trist, de TOLSTOI.	
Poemets en prosa, d'IVAN TURGUENEFF.	

TEATRE

Teatre d'afilonats, un volum de comedies i monologs.

Com les fulles, comedia en quatre actes, de JOSEP GIACOSA.

Tristos amors, comedia en tres actes, de JOSEP GIACOSA.

El més fort, comedia en tres actes, de JOSEP GIACOSA.

Papà ministre, drama en tres actes, de GEROLAMO ROVETTA.

El Vano, comedia en tres actes, de GOLDONI.